

Eskola porrota Espainian

*Álvaro Marchesi Ullastres*¹

Bilakaeraren eta Hezkuntzaren Psikologia Saila
Universidad Complutense. Madril

GAKO-HITZAK: Eskola porrota. Lehen Hezkuntza. Bigarren Hezkuntza. Hezkuntza testuingurua. Familia testuingurua.

1. SARRERA

Txostenaren helburu nagusi biak ondokoak dira: lehenengoa eskola porrota alderdi askotariko ikuspegitik aztertzea eta orientazio hori bultzatzen duten datuak ematea, alderdi batean bakarrik oinarritzen diren ikuskeren mugak azalarazteko. Bigarrena, berriz, ikuspegi horrekin bat datozen proposamenak egitea, Espainian eskola porrota arrakastaz gutxitzeko.

Eskola porrotaren azterketa eta interpretazioa sei mailako ereduaren arabera egiten da, eta hauexek dira mailok: gizartea, familia, hezkuntza sistema, ikastetxea, gelako irakaskuntza eta ikasleen prestutasuna. Maila bakoitzera adierazle espezifiko interesgarrienak bildu dira: ekonomi eta gizarte testuingurua, familien dedikazioa eta igurikapenak, hezkuntzarako gastu publikoa, irakaskuntzako aldia, ikastetxeen antolakuntza eta funtzionamendua, irakasleen irakaskuntza estiloa eta ikasleen interesa.

Testuan zehar, mailen eragina aztertuko da eta datu batzuk plazaratuko dira, gogoetari oinarria emateko. Datuon artean, ondokoak azpimarra daitezke: testuinguru soziokultural bakoitzean, Gizarte Bermeko programetan parte hartzen duen ikasle ehunekoak; DBHn Gizarte Zientzietan ikasleek

¹ Artikulu hau «Laboratorio de Alternativas» izeneko Fundazioaren baimenarekin argitaratu da. Jatorrizko testua www.fundacionalternativas.com orrialdean aurkitu daiteke. Halaber, artikulu honen itzulpena Euskadiko Eskola Kontseiluaren ekimenez egin dela jakinarazten da.

izan dituzten emaitzak; Espainiako biztanleen ikasketa maila, OCDEko bestelako herrietako biztanleen emaitzekin alderatuta; derrigorrezkoen ondoko ikasketak amaitu dituzten biztanle aktiboen portzentaia eta derri- gorrezko ikasketen ondoko hezkuntzako graduatu tasa autonomi erki- degoen arabera; irakaskuntza aldia; eskoletako baliabideen erabilera; eta ikasleek ikasteko duten interes eta motibazioaz hezkuntza komunitateak duen ikuspegia.

Analisi horiek ikusita, eskola porrota murrizteko hamasei proposamen aurkeztu dira, lehen azaldutako zioak kontuan izanda. Proposamenak sei eremutan batu dira: ikastetxe publiko erakargarriak, eskola porrotaren pre- bentzioa, kolaborazio forma berriak, irakasleentzako laguntza, aparteko esku-hartzea eta gizartearen konpromisoa. Ekimen horiek aurkeztean kon- tuan hartu da aldaketak oso geldoak direla eta ez dagoela soluziobide ma- gikorik edo bidezidorrik. Aitzitik, aldaketak arrakasta ekar dezan, ondoko ezaugarriak hartu behar dira kontuan: ikasleen porrotaren faktore guztiak kontuan hartzea, proiektu koherente eta integralean artikulatzea, urteetako esperientziak iradokitako egokitzapenak onartzea eta ikasleen aurrerapena baloratzeaz gainera, irakasleen gogobetetzea eta gizartearen guztizko onar- penaren ere kontuan hartzea.

- Administrazioak ikasleen onarpen prozesua kontrolatzea; ikastetxe publikoei laguntza ematea, gizarteko sektore guztientzako hezkuntza proiektu erakargarriak gara daitezen.
- Lehen Hezkuntza indartzea, ikasteko arazoak dituzten ikasleei arreta pertsonalizatua eskaintzeko; hezkuntza komunitateko sektore guztiei adore ematea, irakurtzen goza dezaten; ikastetxeak zabaltzea eta lan- gile prestatuak jartzea, eskolaz kanpoko jarduerak egiten dituzten ikasleei laguntza eman diezaieten; metodologi eta antolakuntza eki- menak hedatzea, motibaziorik gabeko ikasleak berreskuratzeko; ikastetxeen autonomia handitzea eta Administrazioak laguntza ema- tea, euren hezkuntza proiektuak gara ditzaten.
- Hezkuntza jardueran parte hartzeko kolaboratzaileak bilatzea; gura- soak trebatzea; ikastetxeei laguntza ematea, esperientzia eta konpon- bideak trukatzeko sareetan bil daitezen.
- Bigarren Hezkuntzako irakasleen hasierako prestakuntza eraldatzea; irakasleek irakaskuntzarako estilo berria lantzearen garrantzia; irak- asleen aldiak berrantolatzea.
- Aparteko esku-hartzeko programak garatzea ikastetxeetan, bertako egitura baldintzek funtzionamendu ona oztopatzen badute.
- Gizarte erakundeen inplikazioa lortzea, oinarrizko hezkuntzako ti- tulua ez duten ikasleei laneratzeko eta adore bideak eskaintzeko, ikasten jarrai dezaten; gizarteak berak sinistu dezala eskola porrota gutxi daitekeela eta guztion lana beharrezkoa dela ikasleek ikas de- zuten.

2. ESKOLA PORROTAREN ESANGURA

2.1. Esangura egokiaren bila

«Eskola porrota» esamoldea eztabaidagarria da. Lehendabizi, ondoko ideia hedatzen duelako: «porrot egindako» ikasleak eskola urteetan ez du aurrera egin, ez du ezer ikasi, eta ez da pertsonalki edo sozialki garatu; eta ideia hori ez dator bat errealitatearekin. Bigarrenez, ikasleen irudi negatiboa eskaintzen duelako, eta horrek eragina du ikaslearen autoestimuan eta konfiantzan. Gauza bera gertatzen da porrot egindako izaera eskolari atxikitzen bazaio, espero diren helburuak betetzen ez dituelako. Jendeak sinesten badu eskolak porrot egin duela, zailtasunak handiagoak izan daitezke eta ikastetxea hobetuko luketen ikasleek eta familiek alde egingo dute bertatik. Hirugarrenez, porrotaren eragile nagusia ikaslea bera dela hedatzen delako eta antza denez, bestelako eragileen (erakundeak, gizarte baldintzak, familia, hezkuntza sistema edo eskola bera) erantzukizuna ahazten delako.

Hortaz, bestelako moldeak erabiltzen ari dira gaur egun: «errendimendu akademiko txikiko ikasleak» edo «hezkuntza sistematik behar den moduan hezi barik alde egiten duten ikasleak». Komenigarriagoa ei da helburu positiboen inguruko hezkuntza politikak lantzea, esaterako, denontzako arrakasta lortzea edo hezkuntza errendimendua hobetzea, eta mezu negatiboa ez agertzea, adibidez, eskola porrotaren kontra borrokatzea. Dena den, «eskola porrota» adierazpena herri guztietan erabiltzen da eta beste adierazmolde batzuk baino sintetikoagoa da, beraz, ez da batere erraza ohitura aldatzea.

OCDEk eskola porrotari buruz egindako txostenean fenomeno horren hiru adierazpen agertzen dira. Lehenengo errendimendu akademiko txikia duten ikasleei buruzkoa da, hots, eskolatzeko-aldian zehar behar besteko eza-gutza lortzen ez dutenei buruzkoa. Bigarrena derrigorrezko hezkuntza amaitu barik utzi duten edo titulaziorik gabe amaitzen duten ikasleei buruzkoa da. Hirugarrena prestakuntza egokia lortu ez duten ikasleek helduarroan dituzten gizarte eta lan arazoei buruzkoa da. Hirurak elkar lotuta daude, nahiz eta aldi desberdinetan gertatu —hezkuntza aldiaren, amaieran eta horrez geroztik— eta ondorioz, inplikazioak desberdinak izan.

Txosten honetan aukeratu den eskola porrotaren definizioaren arabera, derrigorrezko hezkuntza amaitzean gehiago ikasteko gogorik ez duten edo horretarako gai ez direla uste duten ikasleak dira porrota jasan dutenak. Porrota jasan dutenak dira beraz eskolan emandako aldia amaitzean, gizarte eta lan bizimoduan modu egokian ibiltzeko eta ikasten jarraitzeko beharrezko jakinduria eta trebetasunak lortu ez dituzten ikasleak. Pertsona jardueraren eremu desberdinetako eza-gutza berriak ikasteko gogorik eza, berriz, porrot egin duen ikaslearen edo ikaslearekin porrot egiten duen hezkuntza sistemaren adierazle ona da. Hortaz, eskola porrota eta derrigorrezko hezkuntza amaitzean ikasleak gehiago ikasteko gogorik ez izatea sinonimoak izango lirateke. Ikuspegi horretatik, eskola porrota izango litzateke DBH ti-

tulua lortu gabe hezkuntza bertan behera uzten duten ikaslerik gehienen arazoa, baina ez guzti-guztiena, eta derrigorrezko ikasketak amaitu eta hilabete batzuetara, prestakuntzari eusten ez dioten ikasle gutxi batzuen. Definizio hori ez da OCDEren txostenean jasotako beste batzuk bezain zehatza, baina hari esker, estatistikak erabiltzea ahalbidetzeaz gain, porrota eta Bigarren Hezkuntzako graduatua ez lortzea parekatzea saihesten da.

2.2. Ezagutzaren gizartea, garapen teknologikoa, lan merkatua, belaunaldi berriak, gizarte kohesioa eta eskola porrota

Izenburu zabal horren helburua gizartean murgiltzen ari diren joera batzuk eta beroriek ikasketetan porrot egin duten ikasleengan duten eragina laburtzea da. Abiapuntua ondokoa da: herritarrak ikaste gizarteetan bizi dira eta garatutako herrialdeetako ekonomiak «ezagutzan oinarritzen dira». Aldaketa teknologikoen abiadurak horiei aurre egiteko gai diren langile eta profesionalen, hau da, ikasten jarraitzeko gaitasuna erakutsi duten pertsonen alde egiteko beharra azaltzen du. Kualifikazio profesional txikia duten pertsonen lan betekizun berriei egokitzeko zailtasun handiagoak dituzte.

Ikaste eta ezagutzaren gizartean modu egokian integratzeko, bertara biltzeko trebetasunak eduki behar ditugu. Baina trebetasun kognitiboak ez dira nahikoak. Pertsonen arteko harremanetarako trebetasuna behar da ere, zalantza bizitzeko, arriskuari aurre egiteko eta besteekiko elkartasuna sentitzeko. Eskolak ezin du luzaroago pentsatu ikasleek, ikasketen hasierako etapa amaitzean, gizarte homogeneo eta egonkorrari aurre egingo diotenik, gizarte heterogeneo, aldakor eta ustekabekoari baizik.

Horrek guztiak eragin handia du ikaste prozesuan porrot egiten duten ikasleengan: zailtasunak prestakuntzarako trebetasunetan edo trebetasun sozioafektibo eta pertsonaletan egon daitezke, beraz, arazoak konpontzeko programek bi dimentsiook hartu behar dituzte kontuan.

Lan merkatuaren azterketen arabera, gero eta kualifikazio handiko profesional eta langile gehiago eskatzen dira eta kualifikazio txikiko langileen eskaera ere gero eta handiagoa da era berean. Hortaz, esan bide daiteke laneratzeko eskatuko diren kualifikazioak mota askotakoak izango direla, baina horrek esan nahi du azkar aurreratzen doan gizartean txertatzen diren eta txertatzen ez diren arteko desberdintasunak gero eta handiagoak izenen direla.

Kualifikazio txikiko lanak daudela —kualifikazio horiek eskuratzen dituztenek gizarteratzeko aukera dute— onartzeak, eskola porrota ia saihestezina dela dioen gizarte sektorearen ustea indartu egiten du, eta, ondorioz, beharrezkoa gertatzen da ikaste prozesuaren hautapen irizpide jakin batzuei eustea eta dauden lanpostuak pertsonen prestakuntza mailari egokitzzea. Zelan artikulatuko litzateke gizartea, baldin eta ikasle guztiek arrakasta lortuko balute? Ez ote litzateke eskola porrotaren portzentaje estruktural bat onartu beharko?

Nahiz eta ikasketetan porrot egiten duten ikasle askok gizarteratzeko eta laneratzeko aukera duten, lanbidean aurrera egiteko eta gizarte eta lan aldaketei aurre egiteko dituzten aukerak askoz txikiagoak dira.

Kualifikazio txikia duten langileen lan egonkortasuna txikia da eta lana galtzen dutenean, beste bat aurkitzeko aukera txikia dute, batez ere, adin jakin batzuetatik aurrera doazen neurrian.

Lan merkatuaren eskaera berriei egokitzeko beharra dela-eta, prestakuntza txikia duten langileak biziki ahulak dira lan merkatuan, eta adinagatik, ikaste prozesuari eusteko arazoak handiagoak dira. Bazterketa jasateko edo bizimodu jakin bat galtzeko arriskua handiagoa da. Ikasleak ikaste prozesutik kanpo gera ez daitezzen saiatzeara edo berriro prozesu horretara bil daitezela lortzea eskola porrotaren kontrako programen helburu nagusiak dira.

Horrezaz gainera, belaunaldiz belaunaldi gertatzen diren aldaketak hartu behar dira kontuan. Egungo ikasleak, jaiotzetik, ikus-entzunezko gizarte informatizatuan bizi dira, non informazioaren azkartasunak, hautatzeko gaitasunak eta ikus elementuaren lehentasunak arreta estiloak, ikaste gai eta strategienganako interesa, aldatzen dituzten. Gazteek ikastearekin duten konpromisoa ez da borondate hutseko kontua edo ahalegin hutsa, baizik eta irakaskuntza gazteen ezaugarriei egokitu behar zaie eta gazteen bizimoduarekin bat egin behar du hezkuntza sistemak. Kennedy-ren (2001) aburuz, bost dira egungo gazteen paisaiaren ezaugarriak: lana aurkitzeko zailtasunak, hezkuntzaren baldintzak, lan merkatuaren eskariak iragartzeko zailtasuna, gizartearen nahasmendua eta gazteen euren ekimenak (*ikus I. koadroa hurrengo orrian*).

Etorkizuneko eskolek ezaugarriok hartu beharko dituzte kontuan, porrot egiteko arriskurik handiena duten ikasleekin batez ere. Gazteen bizimoduari eta ikaste estiloari egokitzeko, ondokoak hartu beharko dira aintzat: curriculumaren malgutasuna, gazteen parte-hartze formen aniztasuna, lan merkatuarekiko lotura, orientazio akademikoa eta profesionala, ikaste prozesuen garrantzia, metodologia aberastasuna eta irakaskuntza erakargarriaren bilaketa.

Testuinguru horretan, hau da, gizartearen eta gazteen arteko aldaketak etengabeak direnean, garrantzitsua da kontuan hartzea eskola porrotaren esangura eta norainokoa aldatzen direla, beraz, berorren mugak aldakor eta erlatiboak dira. Baieztapen horren funtsezko arrazoia ondokoa da: eskola porrota, batetik, gizartearen ezagutza orokorraren eta bestetik, gizartera eta lan mundura modu autonomoagoan biltzeko trebetasunen araberakoa da. Orain dela hogeita hamar urte, Espainian nahikoa zen oinarrizko ikasketak gainditu izana beharrezko ezagutzak lortzeko. 80ko hamarkadan, OHO gutxienekoa zen, eta 14 urterekin lortzen zen. 90ko hamarkadaren amaieran hasi zen eskatzen ikasleek derrigorrezko hezkuntzaren hamar urte egin izana. Urte batzuk barru, beharrezkoa izango da batxilergo titulua edo lanbide heziketakoa izatea. Prestakuntza mailaren eskakizuna zenbat eta handiagoa izan, orduan eta ikasle gehiago daude ikasten: 1945ean, Mendebaldeko European,

1. koadroa

Gazteen ezaugarriak

1. Gazteak beranduago sartzen dira lan merkatura	Gazteek denbora gehiago ematen dute hezkuntza jasotzeko, beraz, gurasoen menpeko aldia luzeagoa da eta beranduago sartzen dira lan merkatura.
2. Hezkuntzaren baldintzak	Hezkuntza beharrezkoa da, baina ez da nahikoa geroan arrakasta lortzeko. Kualifikazioa izateak ez du bermatzen bizitza lasaia izango dela baina maila jakin bat izan ezik zailtasunak handiagoak dira.
3. Lan merkatua zalantzezkoa da	Aldi batez langabezia egon izana jendearen bizitzaren ezaugarrietako bat izango da. Lan merkatuan egoera egonkorrari eustea funtsezkoa izango da, baina zaila.
4. Gizartearen nahasmendua	Jarrera disfuntzionalen arriskua beti dago hor, bereziki kualifikaziorik ez dutenentzat. Baina gazte guztientzat egongo dira arriskuak, eta negoziatu beharko dira.
5. Gazteen ekimena	Etorkizunean, gazteek borrokatu beharko badute ere, kultur adierazmoldeak sortzeko ahalmen itzela daukate.

Iturria: Kennedy-ren lanaren egokitzapena, 2001, 211. or.

14 urteko ikasleen %80k eskola uzten zuen lan egin ahal izateko (Coleman eta Husén, 1985:21); 2000. urtean, ordea, 17 urteko ikasleen %80k jarraitzen du ikasten (OECD, 2000:129). Hortaz, arazoa da gizartea zorrotzagoa dela, beharrezko ezagutzak gero eta handiagoak direla eta lan egiteko behar diren gaitasunak maila goragokoak direla. Ondorioz, 1975ean porrot egin ez zuten ikasleek porrot egin zezaketen 2002. urtean. Unean uneko zailtasuna gizartera integratzeko eskatzen diren gutxieneko ezagutzen araberakoa da.

Eskola porrotaren tasa handia kaltegarria da ikasleentzat eta gizartearentzat. Behar baino lehenago hezkuntza sistema uzten duten edo beharrezko gutxieneko kualifikazioa lortzen ez duten gazteek konfiantza eskasa dute euren gaitasunean eta motibazio gutxi prestakuntza programetara sartzeko. Gazteok aukera gutxiago dute hezkuntza maila handiagoa dutenek baino, lana aurkitzeko, egonkortasuna lortzeko eta soldata handia eskuratzeko. Baina beharbada larriena da gero eta lan eskakizun handiagoei egokitzeko zailtasuna, ondorioz, ekonomi eta gizarte bazterketan jausteko arriskua handitzen dela. Eskola porrotaren arazoa ez da bakarrik hezkuntza arazoa. Izan ere, arazo horrek eragin pertsonal eta sozial ugari ditu.

2.3. Datu eskuragarriak

Hezkuntza Ministerioak emandako zifrak kontuan izanda, derrigorrezko hezkuntzaren edo baliokidearen helburuak lortzen dituzten biztanleen portzentajea 1999an %76,4 izan da (*ikus 1. taula*).

1. taula

Derrigorrezko hezkuntzaren helburuak
lortzen dituzten biztanleen tasa gordina. 1999⁽¹⁾

Andaluzia	77,8
Aragoi	81,5
Asturias	83,9
Balearrak (Uhartek)	61,4
Kanariak	78,1
Kantabria	82,1
Gaztela eta Leon	80,5
Gaztela-Mantxa	66,6
Katalunia	77,9
Valentzia	67,4
Extremadura	67,8
Galizia	82,8
Madril	80,4
Murtzia	68,9
Nafarroa	84,0
Euskadi ⁽²⁾	81,0
Errioxa	78,8
Ceuta	46,3
Melilla	56,7
Guztira	76,4

⁽¹⁾ Portzentaje erlazioa Bigarren Hezkuntzako graduatua lortu, BBBko 2. maila gáinditu eta 1.LHko graduatua eskuratzen duten ikasleen eta 16 urteko biztanleen artean (INEko Biztanleria-
ren Proiekzio Berrikusiak).

⁽²⁾ Euskadiko datua zuzenduta dago, jatorrizko bertsioan oker emana zegoen eta.

Iturria: MECD, 2002. *Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores.* 104. or.

Horixe izan zen aldi berean DBHko 4, BBBko 2 eta 1.LHko 2. mailak egon ziren azken urtea. 1989an, BBBko 2 eta LHko 2. maila amaitzen zuten ikasleen portzentaia %63 zen. Hau da, eskola porrota %37tik %23,6ra igaro da hamar urtean, %13,4 gutxitu da alegia. Joera horren arabera, esan

daiteke 2002an, Espainiako eskola porrotaren portzentaia %12 izango dela gutxi gorabehera. Hori horrela balitz, 16 urterekin DBH amaitzen ez duten ikasleen portzentaia eta 14 urterekin OHO amaitzen ez zuten ikasleena oso antzekoak dira. Dena den, oso kopuru handia da, nahiz eta azken hamarkadotan aurrerapen nabariak egin.

1999an, eskola porrotaren %20 baino gutxiago duten autonomi erkidegoak ondorengoak dira: Nafarroa, Asturias, Galizia, Kantabria, Aragoi, Euskadi, Gaztela eta Leon, eta Madril. %30 gainditzen dutenak, berriz, hauexek dira: Balearrak, Gaztela-Mantxa, Valentzia, Extremadura eta Murtzia.

Oinarrizko titulazioa lortzen ez duten ikasleen kopurua gutxitu arren, ezin dugu ahaztu herrialde aurreratuei dagokienez dugun alde handia dela oraindik, errendimendu akademikoa kontuan hartzen badugu, OCDEren azterlanen arabera. PISA txostenaren arabera, irakurritakoa ulertzeko gaitasunari dagokionez, 15 urteko espainiar ikasleen emaitzak OCDEren batez bestekoa baino kaskarragoak dira. Irakurritakoa ulertzeko gaitasunaren eskala konbinatuaren puntuazioa 493 puntukoa da, OCDEren batez bestekoa, berriz, 500 puntukoa. Abiapuntua eskola porrota interpretatzea da.

3. ESKOLA PORROTAREN INTERPRETAZIOA

3.1. Maila askotariko eredia

Ez da erraza ondo oinarritutako azalpen zorrotza ematea eskola porrotaren eragileei buruz. Indarreko hezkuntza legeak, irakasleen lana, eskolaren egoera, baliabiderik eza, ikasleen arreta eskasa edo Espainiako gizartearen ezaugarriak —arrazoi oso orokorra emateagatik— dira eskola porrotaren tasa handiaren —herrialde aurreratuen tasa baino handiagoa, eta emaitza akademikoa kaskarragoak— eragile zuzenak? Zelan interpretatu behar dira datu horiek? Arazoa zuzen ulertzeko gakoak aurkitzea funtsezkoa da, eskola porrota gutxitzeko estrategiak diseinatu ahal izateko.

Urteetan eta urteetan, eskola porrota azaltzeko zio batzuk eman dira. Azterlan batzuen aburuz, porrotaren eragilerik garrantzitsuenak ikasleekin lotutakoak dira: gaitasunak, motibazioa edo herentzia genetikoa. Izatez, Hezkuntza Ministerioak azken urteotan, Kalitate Legearen gaineko proposamenak indartzeko asmoz, ikasleen esfortzuari eutsi dio behin eta berriro, eskola porrotaren edo arrakastaren faktore nagusi legez. Beste batzuen ustez, ordea, faktore sozial eta kulturalak dira garrantzitsuenak. Izatez, eremu baztertuenetan porrotaren tasa handiagoa da. Ikuspegi alternatiboen aburuz, berriz, faktore indibidualak eta sozialak bigarren mailakoak dira eta ondokoak dira lehen mailakoak: hezkuntza sistema bera, ikastetxeen funtzionamendua eta irakasleen irakaskuntza estiloa. Interpretazio horren aldekoen aburuz, baliteke hezkuntza arduradunek eta zuzendaritza taldeek euren erantzukizunari muzin egitea eta hezkuntzaz kanpoko faktoreei lepo-

ratzea porrotaren zioa, alegia, gizarteari, familiari edo ikaslearen jarrerari. Halaber, euren ustetan, modu horretara, oso zaila izango da luzaro dirauten ekimen erradikalak martxan jartzea, hezkuntzaren arazoak gutxitzeko.

Testu honetan eskola porrota ulertzeko proposatzen den ereduak faktore horiek guztiak jasotzen ditu, ikuspegi zabal eta integratzailea eskaintzeko. Agian, proposamenaren akats nagusiak eklektizismoa eta eragile nagusiak zehazteko gaitasunik eza dira.

Baina ikuspegi anitz eta zabala eskaintzen du ekimen asko —ikasleen gizarte eta famili testuinguruekin edo hezkuntza testuinguruekin lotutakoak, adibidez— abian jartzeko. Ondo eta elkarren artean lotutako sei mailak osatzen dute ereduak: gizartea, familia, hezkuntza sistema, ikastetxea, ikasgela eta ikasleen prestutasuna.

Maila bakoitzera garrantzitsuen iritzitako adierazle espezifikoak bildu dira (*ikus 2. koadroa*), eskola porrotaren interpretazio oso eta zehatza lortzeko. Ondoko ataletan mailen eragina aztertzen da eta gogoeta oinarritzeko eta adibideak emateko zenbait datu azaldu.

2. koadroa

Eskola porrota ulertzeko maila eta adierazleak

Gizartea	—Ekonomi eta gizarte testuingurua
Familia	—Maila soziokulturala —Dedikazioa —Itxaropenak
Hezkuntza sistema	—Gastu publikoa —Irakasleen prestakuntza eta sustapena —Irakaskuntza aldia —Curriculumaren malgutasuna —Arriskurik handiena duten ikastetxe eta ikasleentzako laguntza berezia
Ikastetxea	—Kultura —Partaidetza —Autonomia —Lankidetza sareak
Ikasgela	—Irakaskuntza estiloa —Ikasgelaren kudeaketa
Ikaslea	—Interesa —Gaitasuna —Partaidetza

Iurria: A. MARCHESI eta E. PÉREZ-en lanaren egokitzapena, 2003, «La comprensión del fracaso escolar en España». A. MARCHESI eta C. HERNÁNDEZ GIL, *El fracaso escolar*, Madril, Alianza.

3.2. Testuinguru soziokulturalaren eragina

Hezkuntza ikerle gehien aburuz, testuinguru soziokulturalak eskolatan ikasleek lortzen dituzten emaitzetatik asko azaltzen ditu (Tiana, 2002). Erreproduzioaren teorien, hezkuntzako aukera berdintasunari buruzko azterlanaren —Coleman *et al.* (1966)— eta desberdintasunari buruzko txosten klasikoaren —Jencks *et al.* (1973)— arabera, eskolek gizarte desberdintasunak erreproduzitzen dituzte, eta gizarte aldaketak egin behar dira hezkuntza desberdintasunak gutxitzeko.

Testuinguru soziokulturalaren eraginari buruz arestian egindako ikerketetan hiru dimentsio bereizi dira. Lehenengo eta behin, ikaslearen beraren testuinguruak aurrerabide akademikoan duen eragina aztertu dute. Bigarrenik, ea ikastetxeko batez besteko testuinguruak ere —ikaslearenaz gain— eragin duen aztertu dute. Hau da, ea goi mailako testuinguru soziokulturalako ikastetxean eskolatu diren ikasleek emaitza hobekia lortzen dituzten behar mailako testuinguru soziokulturalan baino, itxaropenak handiagoak direlako, eskakizun maila handiagoa delako edo ikastetxeko giroa hobea delako. Hirugarrenez, testuinguru soziokulturalak ikastetxeko bizimoduan eta irakasleak ikasgelan egiten duen jardueran duen eragina aztertu dute. Ikasleek emaitzez gain, testuinguru soziokulturalak eragina du eskolaren kulturaren, irakasleek familiekin eta ikasleekin dituzten harremanetan, antolakuntzan eta eskolaren funtzionamenduan ere.

Ez da erraza ikerlan horien emaitzak laburbiltzea. Beharbada Espainian egindako azken ikerlanen deigarriena da ikasleek testuinguru soziokulturalaren eragina ez dela berdina banatzen testuinguruaren maila guztietan, izan ere, efekturik txarrena behar mailako testuinguruko ikasleengan igartzen da gehiago eta, ondorioz, ikasle mota hori eskolatzen duten ikastetxeetan. Bi datu motak abalatzten dute ondorio hori. Izan ere, faktore horren eragina agerikoa da Marchesi eta Lucenak (2002) Gizarte Bermeko programetan parte hartzen duten madrildar ikasleei buruz egindako txostenean. Txosten horren emaitzak kontuan izanda, ikasleek %71,8k maila soziokultural txikia du, eta gainerakoen maila, berriz, beste hiru mailetan kokatzen da, 2. taulan ikus dezakegunez.

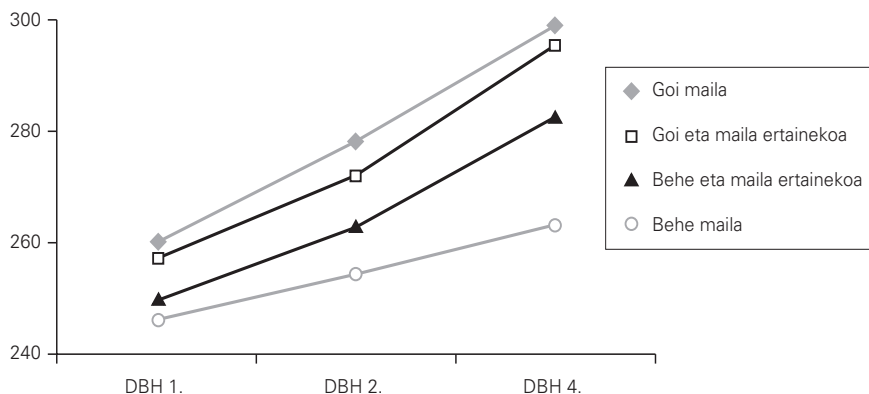
2. taula

Testuinguru soziokultural bakoitzean,
Gizarte Bermeko Programetan parte hartzen duen ikasle ehunekoak

Altua	7,6
Altu-ertaina	7,3
Baxu-ertaina	13,3
Baxua	71,8

Iturria: Gure lana.

Bigarren datu mota DBH 1997an hasi eta 2001ean amaitu zuten ikasle-
ei buruzko ikerlan bati dagokio². DBHko lehenengo, bigarren eta laugarren
mailako ikasleek Lengoaia, Matematika, Natur Zientziak eta Gizarte Zien-
tziak gaietako probak egin zituzten. Ikasleak euren testuinguru soziokultu-
ralaren arabera banatu ziren. 1. grafikoa, Gizarte Zientzietan, lau testuin-
gurutako lau ikasturteetan ikasleek lorturiko emaitzak ikus daitezke. Ikusi
daitekeenez, behe mailako testuinguruko ikasleek dituzte arazorik larrie-
nak DBHn.

Iturria: Prentsan argitaratutako «Estudio longitudinal sobre la influencia del contexto so-
cicultural en el aprendizaje de los alumnos en la educación secundaria obligatoria» lanaren
egokitzapenaren ondoriozkoa.

1. grafikoa

Lau testuingurutako ikasleek Gizarte Zientzietan
lorturiko puntuazioa DBHko 1, 2 eta 4. mailan

Datuon arabera ondorioa garrantzitsua da: derrigorrezko hezkuntzan,
testuinguru soziokulturalak eragin handia du behe mailako testuinguruko
ikasleengan bereziki. Gainerako testuinguruetan —ikasleen %75—, des-
berdintasunak askoz txikiagoak dira. Testuinguruotan, familien interesak,
dedikazioak eta eskola-jarduerak desberdintasun ekonomiko eta kulturalen
eragina gutxitzen dute.

² A. MARCHESI, R. MARTÍNEZ ARIAS y E. MARTÍN, *Estudio longitudinal sobre la influen-
cia del contexto sociocultural en el aprendizaje de los alumnos en la educación secundaria
obligatoria*. Prentsan.

3.3. Familia-testuinguruaren eragina

Ikerketarik gehien arabera, gurasoen eskolatzeko urteko eragina dute ikasleek emaitza akademikoetan. Dena den, gurasoen ikasketa maila familia-eraginaren zati bat baino ez da, askoz anitz eta ugariagoa baita. Ikasle batzuek ikasketetan izan ohi dituzten arazoak zioak zehazteko orduan, ondoko faktoreak hartu behar dira kontuan: familia kideen arteko komunikazioa, gurasoek seme-alaben etorkizun akademikoari buruz dituzten itxaropenak, ikasketei emandako laguntza, irakurtzeko ohiturak, kultur ekitaldiak, eta abar. Batzuetan, ordea, behe mailako hezkuntza konpentsatzeko, gurasoek konpromiso handiagoa eskaini diezaioke seme-alaben hezkuntzari. Garrantzitsuena ez da gizarte eta familia-testuinguruaren arteko harreman generikoak deskribatzea, baizik eta familia-egitura bakunen eta eskolaren arteko harremanak aztertzea. Ikuspegi horretatik, garrantzitsua ez da daukaten kultur kapitala, baizik eta kapital hori eskualdatzeko era. Kultur kapital aberastuak eragin txikia izan dezake seme-alaben hezkuntza aurrerabidean. Aitzitik, eskola kapital txikia duten gurasoek eragin handiagoa izan dezakete, seme-alabekin dituzten harremanak direla-eta, eta eskola emaitza onak lor ditzakete.

Gurasoen ikasketa mailak ikasleek aurrerabidean duen eragina interpretatzeko garaian tentuz ibili behar den arren, lehen lorturiko informazioak harreman hori baieztatzen du. Eta horra hor ondorengo hiru datuok: PISA ikerlanaren ondorioak, OCDEren adierazleak eta Espainian, biztanleen ikasketa mailari eta autonomi erkidegoetan ikasketak amaitu dituzten biztanleen tasari buruzko konparazioak. PISA txostenean (OCDE, 2001) agertu bezala, goi mailako bigarren hezkuntza amaitu ez duten amen seme-alaben irakurketa mailaren puntuazioa ikasketa mota hori amaitu duten amen seme-alaben puntuazioa baino 44 puntu txikiagoa da. Familiarekin lotutako eta ikasleek errendimenduan eragina duten bestelako faktoreak aztertzen direnean, gurasoen ikasketa urteei gehitzen zaien urte bakoitzeko, 4,7 puntu handitzen da ikasleek puntuazioa. Espainian, aldiz, 3,6 puntu gehitzen dira.

OCDEren adierazleak (OCDE, 2001) goi mailako bigarren hezkuntza —Espainian, Batxilergoa, Bigarren Mailako Lanbide Heziketa edo 1970ko Hezkuntza Lege Orokorra indarrean jarri baino lehenagoko ikasketa baliokideak (*ikus 3. taula, hurrengo orrialdean*)— gainditu duten 25 urtetik 64 urtera arteko biztanleen portzentajeak alderatu dituzte herrialde batzuetan. 17-18 urte bete arte gutxienez ikasi duten pertsonak dira. Adierazle hori adin mailen arabera adierazten denez, denboran gertatu diren aldaketak ikus daitezke. Lehen aurkeztutako datuak ikusita, Espainian eta OCDEko gainerako herrietan derrigorrezko ikasketen ondoko titulazioak lortu dituzten pertsonen portzentajeen artean alde handia dago: %35 Espainian eta %62, berriz, OCDEren batez bestekoari dagokionez.

Zenbait herriekin, esaterako, Estatu Batuak, Erresuma Batua eta Alemaniarekin, alde berrogeita hamar puntukoa da. Alde hori murrizten da

3. taula

Goi Mailako Bigarren Hezkuntza behintzat gainditu duten
biztanleen ehunekoa, adin taldeen arabera (1999)

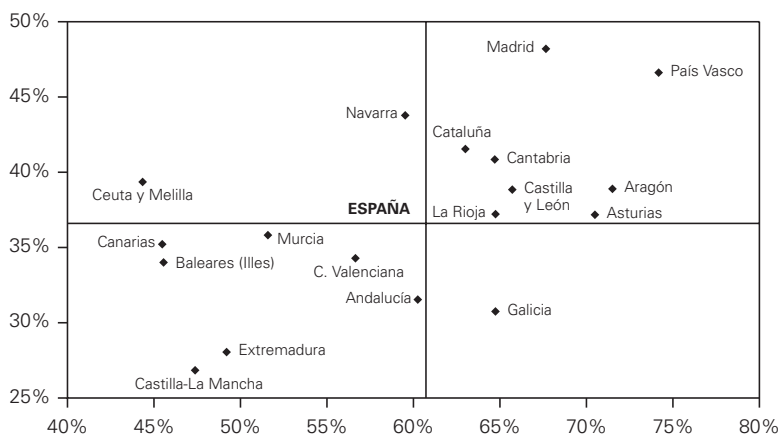
	25-64	25-34	35-44	45-54	55-64	
OECD Countries	Australia	55	65	59	55	44
	Austria	74	83	78	69	59
	Belgium	57	73	61	50	36
	Canadá	79	87	83	78	62
	Czech Republic	86	93	89	85	75
	Denmark	80	87	80	79	70
	Finland	72	86	82	67	46
	France	62	76	65	57	42
	Germany	81	85	85	81	73
	Greece	50	71	58	42	24
	Hungary	67	80	76	70	36
	Iceland	56	64	59	53	40
	Ireland	51	67	56	41	31
	Italy	42	55	50	37	21
	Japan	81	93	92	79	60
	Korea	66	93	72	47	28
	Luxembourg	56	61	57	52	41
	México	20	25	22	16	9
	Netherlands	M	M	M	M	M
	New Zeland	74	79	77	71	60
	Norway	85	94	89	79	68
	Poland	54	62	59	53	37
	Portugal	21	30	21	15	11
	Spain	35	55	41	25	13
	Sweden	77	87	81	74	61
	Switzerland	82	89	84	79	72
Turkey	22	26	23	18	12	
United Kingdon	62	66	63	60	53	
United States	87	88	88	88	81	
Country mean	62	72	66	58	45	
WEI Participants	Brazil	24	29	27	21	12
	Chile	43	55	45	35	24
	Indonesia	22	33	21	15	9
	Jordan	51	55	55	43	25
	Malaysia	35	50	35	20	10
	Perú	46	58	48	35	24
	Philippines	44	55	45	34	24
	Sri Lanka	36	46	36	31	21
	Thailand	16	23	17	9	6
	Tunisia	8	11	9	6	3
	Uruguay	32	39	34	28	20
	Zimbavwe	29	51	19	11	7

Iturria: OCDE Indicators (2001a), 45. or.

TANTAK, 31, 2004, 7-43 orr.

konparazioa 25 urtetik 35 urtera arteko pertsonen artean bakarrik egiten de-
nean, beraz, ikus daiteke Espainian ahalegin ikaragarria egin dela 1970. ur-
tetik aurrera eta derrigorrezko hezkuntza zabaltzeak eragin ona izan duela.

Hezkuntza eta Zientzia Ministerioaren zifra eta adierazleen arabera
(MECD, 2002) ere, autonomi erkidego bakoitzean, gurasoen hezkuntza
mailaren eta ikasleen errendimenduaren arteko lotura agerikoa da, baina
datuok derrigorrezkoaren ondoko hezkuntzari buruzkoak dira (*ikus 2. gra-
fikoa*).

Iturria: MECD, 2002 eta guk landutako datuak.

2. grafikoa

Derrigorrezko Ondoko ikasketak amaitu dituen biztanleria aktiboaren ehunekoa
eta derrigor ondoko Bigarren Hezkuntzako graduatuen tasa

Dimentsio bion arteko erlazio positiboa dago. Derrigorrezkoaren ondoko
ikasketak amaitu dituztenen portzentaia Estatukoaren batez bestekoa baino
handiagoa edo berdina bada, 1999an, derrigorrezkoaren ondoko bigarren
hezkuntza amaitu dutenen tasa ere handiagoa edo txikiagoa da. Galizian bai-
no ez zaio erlazio horri eusten: derrigorrezkoaren ondoko bigarren hezkuntza
amaitu dutenen tasa espero litekeena baino askoz handiagoa da, derrigorrez-
koaren ondoko ikasketak dituzten biztanle kopurua kontuan izaki.

3.4. Hezkuntza testuinguruaren eragina

Goragoko orrialdeetan testuinguru sozio-ekonomikoak eta familia-tes-
tinguruak ikasleen errendimenduan duten eragina azpimarratu da.

Zelan azaldu bestela autonomi erkidegoetako bigarren hezkuntzako tituludunen tasen arteko alde izugarri handiak, nahiz eta hezkuntza sistema berbera izan, irakasleen hasierako prestakuntza berbera izan, funtzio publikora heltzeko sistema berbera izan, ebaluazio eta promozio sistemak berbera izan eta curriculumaren zatirik handiena berbera izan? Dena den, datuon arabera, ez dago harreman erabakigarrikerik ekonomi, gizarte eta kultur testuinguruaren eta ikasleen errendimenduaren artean. Horrez gainera, eta autonomi erkidegoen artean alde handi-handiak egon arren, derrigorrezko hezkuntza amaitzean, eskola porrotaren portzentaia oso handia da gehienetan. Hori dela eta, onartu behar da hezkuntza sistemaren funtzionamenduak erantzukizun handia duela eskola porrotaren portzentajea. Lau dira hezkuntza sistemaren disfuncioekin zerikusi zehatza dutenak: gastu publikoa, ikastaldia, antolakuntza eta curriculum malgutasuna eta irakasleen prestakuntza eta irakaskuntza estiloa.

Gastu publikoa

Zer-nolako eragina du hezkuntzarako gastuak ikasleen emaitzetan? PISA txostenak arazo hori aztertu du eta azterna batzuk ematen dizkigu irakurritakoa ulertzeko gaitasunari dagokionez. Lehenengo eta behin, herrialde bakoitzean, 6 urtetik 15 urtera arteko ikasle bakoitzeko gastatzen dena zehazten du eta horrez geroztik, ikasle bakoitzeko gastuaren eta irakurritakoa ulertzeko gaitasunaren proba konbinatuaren emaitzen arteko lotura ezarri. Horren ondorioz, ikasle bakoitzeko gastua gehitzen denean, ikasleen puntuazioa ere gehitu egiten da. Ikasle bakoitzeko gastuak azalduko luke herrialde desberdinetako ikasleen puntuazioen %17ko aldea.

Dena dela, bi ohar izan behar dira aintzat. Lehendabizi, gastu txikia eta errendimendu txikia ez datoz bat beti. Korea eta Irlanda baieztapen horren adibide agerikoak dira. Bigarrenik, ikasle bakoitzeko gastua ezinbesteko baldintza da, baina ez da nahikoa hezkuntza hobetzeko. Herrialde bakoitzeko famili eta hezkuntza testuinguruarekin lotutako bestelako faktoreak hartu behar dira kontuan.

Espainiako ikasleen errendimendua hezkuntza gastuaren araberako mailan dago, hau da, ikasle bakoitzeko gastuaren gaineko adierazleak jarriko lukeen tokian. Antzeko egoeran daude Polonia, Hungaria, Belgika, Suitza eta Austria. Batzuek aurreikuspenak gainditzen dituzte, beste batzuk, ordea, ez dira heltzen. Hortaz, beste aldagai batzuk kontuan hartu behar dira, datuen arteko lotura ulertu ahal izateko.

Ez dago zalantzarik, zenbat eta gastu publiko gehiago hezkuntzarako, orduan eta baldintza hobeak irakaskuntzarako: ikastetxetako langileen zerrendak zabaltzen dira, ikasle gutxiago dago ikasgela bakoitzeko, laguntza irakasle eta aholkulari gehiago kontrata daitezke eta hobeto zaintzen dira ikastetxeak eta hezkuntza zerbitzuak. Dena dela, merezi du ondo antzematen ez den arren, gero eta eragin positibo handiagoa duen faktore bat azpimarra-

tzea: gizartearen sentsibilitatea hezkuntzari dagokionez, erakunde —udalak batez ere— eta elkarte batzuek konpromisoa hartu dute irakaskuntzaren hobekuntzarekin. Gizarte sarearen konpromiso horrek beharbada Asturias, Aragoi eta Gaztela eta Leonen lortutako emaitza onak azal ditzake, euren per capita errenta eta hezkuntzarako gastua kontuan hartuta, emaitzak oso onak baitira.

Ikastaldia

Ikastaldia ere aldagai garrantzitsua da. Ikerlerik gehienen arabera, benetako ikastaldia erabat lotuta dago ikasleen ikaste prozesuarekin. Izan ere, garrantzitsuena ez da erabilitako denbora, baizik eta ikasteko benetako denbora eta denbora hori konputatzeko beste faktore batzuk hartu behar dira kontuan: curriculumaren egituraketa, ikasleak gelan antolatzea, ikasteko giroa eta ikasleen irakaskuntza estiloa. Faktore horiek guztiak ez dira erraz neurtzen, beraz, ikastaldiaren erreferentzia baliteke nahikoa ez izatea. Hala ere, kontuan izateko moduko beste adierazle bat da.

OCDEren adierazleetako bat ondokoa da: 12, 13 eta 14 urteko ikasleek ikasturte bakoitzean ikastera bideratzen duten ordu kopurua eta hiru ikasturteon ordu kopuru osoa. Nahiz eta PISAren txostena 15 urteko ikasleen errendimenduari buruzkoa izan, aurreko ikasturteetan emandako ikastaldia garrantzitsua da balorazioa egin ahal izateko. Herrialdekako konparazioaren arabera, Espainian ikasteko erabiltzen den ordu kopuru osoa eta matematika eta zientziak ikastekoa OCDEren batez bestekoa baino gutxiagoa da.

Hala eta guztiz ere, derrigorrezko hezkuntzaren denborari gehitu behar zaio eskolaz kanpo ikasle batzuek ikasteko erabiltzen duten denbora. Aldagai horri dagokionez, Espainiako gazteek OCDEren batez bestekoa gainditzen dute. PISA txostenean, hizkuntza, matematika eta zientziak lantzeko etxean emandako asteko orduak jaso dira. Batez bestekoa 4,7 da eta Espainian, ordea, 5,4, beraz, lehenengo postuetan dago (4.). Etxean egindako lana islatzeko indizeak Espainian ikasleen emaitzen %10 inguru azaltzen du. Horrez gainera, espainiar ikasle askok esaten dute eskolaz kanpoko ikastaroetara doazela euren trebetasunak hobetzeko. Batez beste, OCDEko herrialdeetan, ikasleen %32k dio laguntza ikastaro edo jardueraren batera joan direla azken hiru urteotan. Espainian, berriz, %54,5.

Komenigarria da ikastetxean eta etxean ikasten emandako denboren arteko desorekaren ondorioak aztertzea, OCDEko herrialdeen batez bestekoa kontuan izanda. Etxean, behar besteko laguntza, jarraipena eta estimulua jasotzen duten eta eskolatik emandako etxeko lanak egiteko baldintza onak (espazioa eta lasaitasuna) dituzten ikasleentzat ez dago arazo handirik. Zailtasunak agertzen dira etxean ikasteko behar besteko laguntza edo baldintza nahikoak ez dituzten ikasleentzat batez ere, hau da, testuinguru soziokultural baxueneko ikasleentzat. Eurentzat, oreka hori negatiboa da.

Antolakuntza eta curriculum malgutasuna

Aldaketa sozial eta teknologikoak oso handiak direnean, porrot egiteko arriskurik handiena duten ikasleekin arrakasta lortzeko, ondokoak dira beharrezkoak: ikastetxeen autonomia handia, erabakiak hartzeko gaitasuna, programa bereziak lantzeko baliabideak, ikasle taldeen antolakuntza malgua, erakundeen eta ikastetxeen arteko lankidetzeta eta prestatutako ekimeneen etengabeko ebaluazioa, bide beretik jarraitzeko edo behar izanez gero, bidea zuzentzeko. Dena den, Espainiako hezkuntza tradizioa oso zentralista eta berdintzailea da. Hezkuntza administrazioak hartzen ditu irakasleen, curriculumaren eta ikastetxeetako antolakuntzaren gaineko erabaki nagusiak eta berberak dira ikastetxe guztietan; horrez gainera, ikastetxe guztiei baliabide berdinak ematen zaizkie, ezaugarri bereziak edo proiektu espezifikoak kontuan hartu barik.

Irakaskuntza estiloa eta irakasleen prestakuntza

Irakasleen irakaste modua dimentsio garrantzitsua da eta ikasleen motibazioarekin eta aurrerabideekin dago lotuta. PISAk zuzenean edo zeharka azaldu ditu haren ezaugarri batzuk. Komenigarria da gogoratzea PISA txostenak ondorengoak aztertu zituela batez ere: ikasleek idatzizko informazioa —literatur testuak, matematika eta zientzia— ulertzeko duten oinarriko gaitasuna, egoera desberdinetan gaitasun hori erabiltzeko trebetasuna eta ikasitakoa bizitzan erabiltzeko prestutasuna. PISAn aztertutako gaiak hauexek dira: galdera bat erantzuteko ikasleek behar zuten ezagutzaren egitura, inplikaturako prozesuak eta ezaguerak eta trebetasunak aplikatzeko testuinguruak. Eta hurrengoak ebaluatu ziren: informazioa berreskuratzeko trebetasuna, testua interpretatzeko gaitasuna eta aurkeztutako testua hausnartu eta baloratzeko prestakuntza. Hau da, ikasleek ebatzi beharreko problemak. Txostenean ez da inolako aipamenik egiten herrialde batean gehien erabiltzen den irakaskuntza estiloari eta horrek ikasleen emaitzen izan dezakeen eraginari buruz. Antza denez, ordea, arrazoizkoa da esatea irakasleek irakaskuntza funtzionala eta aplikatua —benetako bizitzarekin eta esperientziarekin eta estrategiak eta ikaste prozedurak eskuratzearekin lotuta— garatzen duten herrialdeek abantaila dutela azalpen teorikoarekin eta kontzeptuen eskuraketarekin lotutako irakaskuntza duten herrialdeen aldean. Esan daiteke Espainia bigarren talde horretan dagoela.

Interpretazio hori ez da oso baliozkoa PISAn ezarritako bestelako indizeak aztertzen direnean (ikus OCDE, 2002, 325. or.): eskolako baliabideak erabiltzea.

Indize hori neurtzeko, ikasleek eskolan ondoko baliabideak maiz erabiltzen zituzten ala ez aztertu behar izan zen: liburutegia, kalkulagailuak, Internet eta Zientzi laborategia. Honela erantzun zuten ikasleek bost puntura arteko eskalan: «inoiz ere ez edo ia inoiz ez», «urtean oso gutxitan»,

«hilean behin», «hilean behin baino gehiagotan» eta «astean sarritan». Espainiako indizea negatiboa (-0,53) izan zen, eta OCDEren batez bestekoa zero izan zen.

Eskolako baliabideen erabilpena ez dago loturik bakarrik irakasleen irakaskuntza estiloarekin. Halaber, lotura handia dago ikastetxeetan baliabideok erabiltzeko aukerarekin eta, ondorioz, hezkuntza gastuarekin. Espainian gastua txikiagoa denez, baliabide gutxiago daude, beraz, ikasleek zailtasunak dituzte ikasteko modua aldatzeko orduan.

Orain arte garrantzi handia eman zaio irakasteko metodoari. Dena dela, komenigarria da azpimarratzea ikasteko giro egokia sortzeko garrantzitsua dela ikasgela behar den moduan kudeatzea. Ikasteko estilo eta metodoa ikasle aniztasunari egokitzea eta aldi berean lan giroari eustea zaila da irakasle askorentzat, porrot egiteko arrisku handia duten ikasleekin lan egiten dutenentzat batez ere. Horregatik ez da harritzekoa ikasgelaren giroa kudeatzea irakasleen ustetan faktorerik atsekabeena izatea. Egoera hori txarragoa da gizarteko sektorerik ahulenetako ikasleak hartzen dituzten ikastetxeetan: ikasgeletan ikasle aniztasuna handiagoa da, familiei laguntza gutxiago ematen zaie, jarduera osagarriak egiteko baliabide gutxiago daude eta eskolaz kanpoko giroak ikasleak hezkuntza prozesura sartzea oztopa dezake. Hasierako zailtasunok gehitu edo sendo daitezke ikasleen beharriazanein aurre egiteko proiekturik ez dagoenean eta irakasleek uste dutenean ez daudela prestatuta edo motibaturik, porrot egiteko edo abandonatzeko arriskurik handiena duten ikasleei irakasteko.

Irakasleek erabilitako irakaste metodoa eta ikasgelako lana antolatzeko trebetasuna zeharo lotuta daude irakasleen prestakuntzarekin.

Azken urteotan, gizarte, hezkuntza eta teknologi aldaketa sakon-sakonak gertatu dira: 16 urtera arte hedatu da derrigorrezko hezkuntza; gizarte informazioaren eta komunikazioaren teknologien erabilera murgildu da; ikastetxerik gehienetan, ikasle taldeak kultura askotarikoak dira. Edozein modutara ere, irakasleen, bereziki bigarren hezkuntzan eskolak emango dituzten irakasleen, prestakuntza ez da aldatu. Hezkuntzaren Lege Orokorretik indarrean egon den eredia ia ez da aldatu, orain dela hamar urte baino gehiago LOGSE onetsi bazen ere eta gizartea zeharo aldatu den arren.

3.5. **Ikaslearen jarrera**

Azkenik, eskola porrota azaltzen duten faktoreen artean, ikaslea sartzeko beharrezkoa da. Ikaslearen gaitasuna, motibazioa eta esfortzua gogoan hartzeko moduko aldagai garrantzitsuak dira. Hezkuntza Ministerioak berebiziko garrantzia eman dio esfortzuari, eta euren ustetan eskola porrotaren eragilerik garrantzitsuenetarikoa baita. Egia esateko, faktore hori garrantzitsua da, eta ikasteko arazo batzuk azaltzen ditu. Baina ezin da faktore hori isolaturik aztertu, baizik eta lehen adierazitako gainerako faktoreekin batera.

Gizarte giroak, familiak eta hezkuntza esperientziak sano baldintzatzen dituzte ikaslearen motibazioa eta esfortzua.

Baina, horrez gainera, beharrezkoa da aipatzea ikasleen gaitasuna ere eskola arrakastarekin lotura handia duen faktorea dela. Zenbait ikaslek zailtasun berezia dute ikasteko. Irakaslearen arreta pertsonalizatua edo familiaren laguntza lortzen zein berebiziko esfortzua egiten ez badute, atzerapen akademikoak metatzen dituzte eta oso zaila da galdutako denbora berreskuratzea. Porrotaren esperientziaren ondorioz, ez daukate konfiantzarik euren gaitasunetan eta uste dute ez direla gai eskola-lanak arrakastaz egiteko. Ikasleen autoestimua suntsitzen hasten da eta frustrazioa da nagusi ikaste prozesuan. Zaila egiten zaie ikastea, ez dute lortzen eta ez dute euren lana aintzat hartzen. Hortaz, gizartearen aldetiko aintzatespena beste jardura batzuetan bilatuko dute seguruenik. Ikasteko motibazioa galtzea ia saihestezina da.

4. ESKOLA PORROTA MURRIZTEKO HAMASEI PROPOSAMEN

Gorago azaldu ditudan arazoak ez dira Espainiako hezkuntza errealitatearen arazo espezifikokoak, baizik eta ia herrialde garatu guztietakoak. Herrialdeokiko alderik handienak hezkuntza atzerapen historikoa eta azken bi hamarkadetan gertatu diren politika, gizarte eta kultur aldaketa izugarri azkarrak —hezkuntza eremuko ahaleginak eta ekimenak biderkatzera behar-tu dute— dira.

Eskola porrota errotik murrizteko konponbiderik bai? Eta egotekotan, zergatik ez dira proposatu edo praktikan jarri? Komenigarria da gogoratzea, lehen esan bezala, derrigorrezko hezkuntza behar bezala amaitzen ez duten ikasleen portzentaia dezentze gutxitu dela azken hamar urteotan, nahiz eta ikasle gehiago izan eta ikastetxeetara beste herrialde batzuetako ikasleak —gizarte egoera txarrean, gaztelania jakin barik edo gutxi jakinda— sartu. Aurreko urteetan gauzatu diren ekimen askori esker, ondoko emaitzak lortu dira: haur hezkuntza zabaltzea, ikasgelan ikasle gutxiago egotea, laguntza irakasle eta aholkularien kopurua handitzea, curriculum dibertsifikazioaren programak martxan jartzea, administrazio deszentralizazioa burutzea, eta abar. Hori guztia gorabehera, porrotaren inguruko zifrak handiak dira eta beharrezkoa da oraindik ere ahalegina egitea beroriek murrizteko. Jende askoren ardura da hori, beraz, Gobernuak aldaketarako proposamena egin du, Hezkuntza Kalitatearen Lege Organikoaren inguruan artikulaturik.

LOCE txosten hau idazten ari garen bitartean onetsi da eta agerian geratu da desadostasun handia dagoela gizarteko sektoreen artean. Egia esan, ez dakigu oraindino zein izango den legearen garapena (ikasleak onartzeko arauak, ebaluazio eta titulazio irizpideak, DBHko azken bi ikasturteetako ikasgai komunak, ibilbide bakoitzeko ikasgai bereziak eta erabakietan

atzera egiteko benetako aukera), beraz, ezin dugu balorazio osoa egin. Dena den, Legearen oinarriko orientazioak bere proposamen nagusiak azaltzen ditu eskola porrota murrizteko: ikasleak taldetan banatzea eta maila desberdinetako itxaropenen aurrean jartzea. Laguntza taldeak, 12 urtetik aurrera eta ibilbideak, berriz, 14 urtetik aurrera dira irakaskuntzaren kalitatea hobetzeko eta ikasleen abandonua murrizteko alternatibak.

Berandu heltzen diren proposamenak dira, eskola eremukoak baino ez dira eta irudi negatiboa duten ibilbideetako ikasleen aurrerabidea zailduko dute. Ez dago irakaskuntza publikoa bultzatzeko asmorik, zeinak gizarte-ko sektorerik ahulenak eta ondorioz, porrot egiteko arriskurik handiena duten sektoreak hartzen baititu, hau da, ez dago eskola publiko erakargarriagoa lortzeko asmorik. Alternatiba malguagoak, banantzeetan, talde txikietan, aukerako ikasgaietan edo barietate handiagoko dibertsifikazio programetan oinarritutako alternatibak, alboratu dituzte eta antolakuntza zorrotzeko aukera nahiago izan dute, hau da, 12 edo 14 urtetik gorako ikasleak ibilbide akademiko edo profesional zehatzera bideratu nahi dituzte. Horren ondorioz, Lanbide Heziketa gaitasun edo interes txikiena duten ikasleekin lotuko da berriro.

Txostenaren azken zati honen helburua eskola porrotari aurre egiteko proposamen batzuk garatzea da, lehen azaldutako zioak kontuan izanda eta arazoizko epean egoera sano hobetzeko asmoz. Hamasei proposamenak sei eremutan batu dira: ikastetxe publiko erakargarriak, eskola porrotaren prebentzioa, lankidetzako era berriak, irakasleentzako laguntza, aparteko esku-hartzea eta gizartearen konpromisoa. Kontuan hartu behar da aldaketak beti direla geldoak eta ez dagoela soluziobide magikorik edo bidezidorririk. Aitzitik, aldaketak arrakasta ekar dezan, ondoko ezaugarriak hartu behar dira kontuan: ikasleen porrotaren faktore guztiak kontuan hartzea, proiektu koherente eta integralean artikulatzea, urteetako esperientziak iradokitako egokitzapenak kontuan hartzen dituen epe luzeko (seitik hamar urtera) proiektua izatea eta ikasleen aurrerapena baloratzearaz gainera eta ikasleen emaitzez gain, irakasleen gogobetetzea eta gizartearen guztizko onarpena ere kontuan hartzea.

4.1. Ikastetxe publiko erakargarriak

Administrazioak ikasleen onarpen prozesua kontrolatzea (1)

Ikastetxeko ikasleen gizarte konposizioa faktore garrantzitsua da, eta ikasleen emaitzak, ikastetxeari dagozkion itxaropenak, ikasteko giroa, ikastetxearen kultura, gurasoekiko harremanak eta, orokorrean, ikastetxearen funtzionamendua baldintzatzen ditu. Ikastetxeetako irakaskuntzaren kalitatea aztertu duten ikerketarik gehienetan azaldu bezala, maila soziokulturalak ikastetxeko maila orokorrean du eragina, eta horri «efektu konposi-

zionala» esaten zaio. Hortaz, ikasle bakoitzaren testuinguruarekin batera, ikastetxearen testuinguru orokorrak ere eragina du ikasleen errendimenduan. Goi mailako testuinguruak emaitza hobeak ekartzen dizkio ikastetxeari, eta igurikapenak, eskakizun maila eta ikastetxeko giroa hobeak dira.

Behe mailako testuinguruak lehen azaldutakoaren kontrako efektua dakar. MacBeath-ek esan bezala, goi mailako testuinguruko ikasle batek eskola uzten duenean, gurasoen eragina —eskolaren aurrerabide eta eskakizun iturria— eta haren eragina —taldean sortzen duen ikasteko dinamika— desagertzen dira.

Ikuspegi horren arabera, beharrezkoa izango litzateke esku hartzea ikasleak diru publikoz lagundutako ikastetxeetan onartzeko orduan, ekitateari eusteko eta eremu zehatz bateko ikastetxeetako ikasleen konposizio soziala berdintzeko.

Proposamen horretarako hiru ekimen zehatz gauzatu behar dira:

1. Eskolatzeko batzorde zentralizatuak egin behar dute diru publikoz lagundutako ikastetxeetan ikasleak onartzeko prozesua, eta batzordeotan zonalde zehatz baten hezkuntza sektore guztiek izan behar dute ordezkaritza.
2. Kontu handiz kontrolatuko da ikastetxe guztiek eskola ditzaten modu berean hezkuntza beharrezkoak bereziak dituzten ikasleak eta porrot egiteko arriskua jasaten dutenak.
3. Politika aktiboak eta neurri egokiak jarriko dira martxan, ikastetxeetan (haur hezkuntza eta lehen hezkuntza eta DBHko lehenengo ikasturtean) ikasle etorkinak matrikulatutako ikasle guztien %40 baino gehiago izan ez daitezen.

Dena den, helburuok eraginkortasunez gauzatu arren, ikastetxe askotako ikasleen konposizio sozialaren arazoak ez dira konpontzen, bi arrazoi nagusirengatik. Lehendabizi, litekeelako ikastetxe publiko zehatz batzuetara baino ez joatea behe mailako testuinguruko ikasleak. Bigarrenik, ikastetxe publiko batzuk alde zehatz batzuetan daudelako eta aldeotan behe mailako testuinguru soziokulturaleko ikasleak baino ez dira bizi, beraz, oso zaila da konposizioa aldatzea. Hori dela eta, beharrezkoa da bestelako ekimenak bultzatzea, batetik, goi mailako eta maila ertaineko testuinguru soziokulturaleko familiak erakartzeko eta bestetik, ikasleen egoera soziokulturala dela-eta arazo handiagoak dituzten ikastetxeetan aparteko esku-hartze programak garatzeko. 2 eta 15. proposamenek garatzen dituzte ekimenok.

Ikastetxe publiko erakargarriak gizarteko sektore guztientzat (2)

Arestian esan legez, ikasleen konposizio sozialak ikastetxeen hezkuntza-lana eta emaitzak baldintzatzen ditu, eta horrek eragina du ikastetxeak aukeratzen duten ikasle berrien ezaugarrietan, eta horrek, ondorioz, ikastetxeko hezkuntza orientazioa indartzen du, hots, sorgin-gurpil bat molda-

tzen da. Gurpil zoro hori apurtzeko funtsezko gakoa ikasleen eskaria gehitze-ko eta ikastetxe publikoek sektore guztiak erakartzeko moduan datza.

Hortaz, ikastetxeok erakargarriak izan behar dira herritar gehienentzat. Orain, gurasoek arrazoi bi dituzte ikastetxe publikoa aukeratzeko: etxebizitzatik hurbil dagoelako edo giro ideologikoa anitza, tolerantzia eta interklasista delako. Ikastetxe edo institutu zehatz batzuetan hirugarren arrazoi bat ematen dute: bertan ematen den irakaskuntzaren kalitatea. Beharrezkoa izango litzateke hirugarren arrazoi hori erabakigarria izatea guraso askorentzat lehenengo bi arrazoiokin gertatzen den bezala. Zelan lortu? Ikastetxe eta instituturik gehienek gurasoentzako hezkuntza eskaintza erakargarria izan dezaten erdietsi behar da. XXI. mendean, eskaintza erakargarria izan dadin, atzerriko hizkuntzen irakaskuntza ona, musika hezkuntza espezializatua eta informazioaren teknologien erabilera sistematikoan oinarritutako irakaskuntza bermatu behar dira. Ikasteko arazoak dituzten ikasleenganako sentsibilitate berezia garatu behar dela suposatzen da eta gizarte errealitateari zabalik dagoen eta bertan eragina izateko prest dagoen hezkuntza proiektua gauzatu behar dela.

- Irakaskuntza elebiduna, gaztelania-ingelesa edo hirueleduna, gaztelania, autonomi erkidegoetako hizkuntza eta ingelesa, zeinetan ingelesak gero eta garrantzi handiagoa hartu behar duen bertako irakasleak kontratatuz. Irakasle berriak onak izan behar dira eta ikastetxeko jarduerak, harremanak eta bidaiak kalitate handikoak izan behar dira.
- Irakasle eta ikasleek ordenagailua eta Internet maiz erabili behar dituzte. Ordenagailuak eta Internet oso garrantzitsuak izango dira belaunaldi berrien bizitzetan eta eskoletako osagai nagusietako bat izan behar da ikasteko tresna gisa. Emaitzak kaskarrak izango dira iraganaldiko curriculumari, eskolako egiturei eta irakaskuntza metodoei eusten bazaie informazio eta ezagutzaren gizartean. Helburu hori lortzeko, ezinbestekoa da ikastetxeetako egitura aldatzea, baita behar beste ordenagailu eman, curriculum alor guztiak benetan ikasteko softwarea landu —ez bakarrik alfabetatze informatikorako—, irakasleen prestakuntza indartu eta ikastetxeei informatikako teknikaria —sarea mantentzeko eta irakasleei aholkuak emateko— kontratatzea ere. Extremadurako institutu eraiki berrietan, proiektu interesgarria jarriko da martxan eta geroago, erkidego horretako beste batzuetara zabalduko da.
- Ikasle guztiek musika tresna jotzen ikasi ahal izango dute, abesbatzan parte hartu eta arte adierazpena garatu. Arteak, hezkuntza plastikoak eta musikak prestakuntza-balio handia dute eta oso erakargarria da guraso askorentzat. Alor horretan eskaintza polita egiten bada, ikasleak erakar daitezke.
- Irakaskuntzak izan beharreko ezaugarri batzuk: ikasleek ikasteko zailtasunei arreta berezia eskaintzea, familiekiko koordinaziorako,

orientaziorako, ikasleen jarraipenerako arazo larrienak dituzten ikasleentzako laguntzarako konpromisoari eustea.

—Irakaskuntza parte-hartzailea, non herritar guztientzako kultur eta kirol jarduerak dauden eta hezkuntzari zerbait ekarri nahi dioten guztien lankidetzara kontuan hartzen den.

Lehen azaldutako ezaugarri horiek guztiak edo baten bat proiektuan agertzea, beroriek garatzeko administrazioaren laguntza, proiektuari luzaroan eustea eta indartzea eta hezkuntzari buruzko informazioa gurasoei eta herritarrei ematea estrategia onak dira familiak ikastetxe publikoetara erartzeko.

4.2. Eskola porrotaren prebentzioa

Lehen Hezkuntzan ikasteko zailtasuna duten ikasleei laguntza berezia eskaintzea (3)

Ikasteko zailtasunei buruzko ikerketa gehienek azpimarratzen dutenez, ikasleak ezagutza eta trebezietan, irakurtzeko eta idazteko ikaste prozesuan eta matematikan bereziki, asko atzeratzen direnean, interesa galtzeko arriskua eta ikasketak bertan behera uztekoa gehitzen dira. Irakurtzeko zailtasunak gainerako ikaste prozesuak baldintzatzen ditu, ondorioz, arazo hori daukan ikaslearen ustez, ikastea ez da batere atsegina, edo ez dio etekinik ekartzen. Aitortu behar da irakurtzea jarduera oso konplexua dela eta ikasle guztiek ezin dutela erraz ikasi. Ikasle batzuek zailtasunak dituzte euren egoera pertsonal (kodetze fonologikoko edo esangura ulertzeko zailtasunak) edo familiarra (irakurzaletasunari laguntza eskasa ematea, etxean irakurtzeko pertsona eredu-garririk eza) dela bide. Esperientzia negatibo horretatik eskola uzterako bidea oso motza da.

Zelan ekidin ikasleak ikaste prozesutik atzeratzea? Edo era positiboan: zelan lortu ikasleek Lehen Hezkuntzako bigarren zikloa amaitzean testu idatzi errazak ulertu ditzatela eta problema aritmetiko sinpleak ulertu eta beroriek ebazteko prozedura egokiak asmatzeko gai izatea? Xede hori lortzea faktore erabakigarria da eskola porrota murrizteko, izan ere, lotura estua dago lehen hezkuntza txarto bukatzen duten ikasleen eta amaieran DBHko titulua lortzen ez dutenen artean.

Ez da nahikoa helburu horren garrantzia aitortzea. Beharrezkoa da baliabide egokiak jartzea hura lortzeko. Baliabideon artean, gurasoen lankidetzaz gain —lehenengo proposamenean aipatua—, hiru baliabide azpimarragarri ditugu, alegia:

1. Eskola orduetan, arreta berezia eskaintzea Lehen Hezkuntzako lehenengo bi zikloetan irakurtzeko eta kalkulurako zailtasunik handiena duten ikasleei.

2. Ziklo horietan lan egiten duten irakasleentzako laguntza berezia, ikasle mota horrentzako irakaskuntza metodoei buruzko esperientziak trukatzeko.
3. Laguntza-irakasleak izatea, tutoreekiko harreman estuan, astean bi orduz gutxienez —ikastorduetatik kanpo eta hiru ikasleko taldeetan gehienez— zailtasunik handienak dituztenei beren irakaskuntza-prozesua osatzen laguntzeko.

Ikasleon jarraipen eta laguntza etengabea ezinbesteko baldintza da ikasten jarrai dezaten. Horretarako beharrezkoa da ikastetxe guztiek behar besteko irakasle izatea eskolaz kanpoko irakaskuntza osatu ahal izateko. Apika, zenbait ikastetxetan, zailtasunak dituzten ikasle asko badira, baliteke arratseko 4 edo 5etan hiruzpalau irakasle lanean ibiltzea aldi berean ume talde batzuekin. Egia esan, ezin da hainbeste irakasle kontratatu ikastetxe bakar batentzat.

Halaz ere, bestelako formulak bila daitezke errentagarria izan dadin. Esaterako, irabazi-asmorik gabeko erakundeekiko edo hezkuntzan dabiltzan fundazioekiko hitzarmenak nahiz guraso elkarteetan bitarteko kontratazioa. Dena den, garrantzitsua da ikastetxeek beharrezko baliabide ekonomikoak edukitzea eta behar besteko malgutasuna izatea irakasleok ikastetxeetan egon daitezen eta aurreikusitako lana egin dezaten.

Irakurleen komunitatea (4)

Irakurtzeko zailtasunak edo irakurtzeko nahikoa motibazioa ez izateak sektore ahulenetan du eragin berezia. Irakurtzeko gaitasunaren aldetiko desberdintasunek, gizarte desberdintasunen isla izateaz gainera, beroriei eusteko balio dute. Hortaz, ez da harritzeko INCEn txostenetan azaltzea gurasoen ikasketa mailaren eta lehen eta bigarren hezkuntzako hizkuntz trebezien arteko desberdintasunak. Eskola porrotaren eta desberdintasunen kontra arrakastaz borrokatu ahal izateko, beharrezkoa da ikasle guztiek irakurtzeko zaletasuna eta irakurtzeko ohitura garatzea.

Irakurtzen ikastea ez litzateke soilik izan beharko irakasleen lana, hau da, eskolaren barrukoa. Eta lehengo atalean jasotako ekimenak ez dira nahikoak, nahiz eta ezinbestekoak izan. Eskola irakurle-komunitate bihurtu beharko litzateke, non guztiek, irakasleek, gurasoek eta ikasleek, gehiago irakurri beharko lukete eta zailtasunak dituztenei lagundu. Ikastetxeak irakurle-komunitate bilakatzea garrantzitsua izango litzateke hezkuntza erreforma eraldatzailea lortzeko.

Helburu hori lortzeko, beharrezkoa da eskolak gurasoei laguntzea euren seme-alabekin batera irakurle izan daitezen. Gurasoekin kolaboratzea egunean 15 minutu eman dezaten seme-alabekin irakurtzen, haur eta lehen hezkuntzako etapetan daudenean; izan ere, izugarritzko aldaketa izango litzateke ikasleek ikaste prozesuan, gurasoen ikaste prozesuan eta euren arteko harremanetan.

Eskolaren xedea ez da bakarrik ikasleek irakurtzea eta Bigarren Hezkuntzan hizkuntza edo literaturako irakaslea izatea, helburu hori lortzeko. Izatez, denek, irakasleek, gurasoek eta ikasleek, parte hartu behar dute irakurtzeko zaletasuna pizteko.

Irakasle guztiek ulertu behar dute irakurtzeko zaletasuna bultzatzea eurei dagokien helburua dela eta ez hizkuntzako irakasleei bakarrik. Hortaz, testuak irakurri eta ulertzea curriculumaren zeharkako gaiak dira, hau da, alor guztietako helburu eta edukia izan behar da. Ikuspegi hori betetzeko, irakasleen hasierako prestakuntza eta irakasteko estrategiak aldatu behar dira.

Ikuskera parte-hartzaile horrek curriculumaren kontzepzio estatikoa eta eskolen antolakuntza aldatzen ditu. Kontzepzio horren arabera, gurasoekiko harremanei eustea beharrezkoa da ikasleen aurrerabidea lortzeko, hots, ez da betebeharrak aspergarri eta gatatzakoa. Curriculum edo alorren ohiko egitura independentea euren arteko lotura handiagorantz zabaldu behar da. Bestelako gizarte eragileen ekarpenak ondo baloratzen dira eta eskolaren kulturara esperientzia eta irakasleen trukea, eskolen arteko lankidetzak, berrikuntza eta diziplinarteko jarduerak normaltasun osoz biltzen dira.

Laguntza ikasleek eskolaz kanpoko ekintzak egin ditzaten (5)

Ikasle guztiek ez dituzte baldintza egokiak etxeko lanak egiteko. Bai etxearen ezaugarriak direla eta: lekurik eza, zarata, familia kideen arteko arazoak. Bai ikasleen ezaugarriak direla eta: lanok egiteko gogorik eza. Egoera horretan dauden ikasleak dira ikasteko arazorik larrienak dituztenak eta arazok egoera familiar eta pertsonalaren zioz larriagotzen dira. Hortaz, beharrezkoa izango litzateke ikastetxeak, Bigarren Hezkuntzakoak batez ere, ikasleei etxeko lanak egiten laguntzeko baliabide egokiak edukitzea.

Horretarako, ikastetxeek arratsaldeko liburutegia edo ikasteko areto bat zabaldu beharko lukete eta bertan irakasle bat egon beharko litzateke ikaste giroa bermatzeko eta ikasleen zalantzak argitzeko. Lehengo proposamenaren bezala, zailtasunik handienak dituzten ikasleei laguntzeko borondateaz gainera, Hezkuntza Administrazioak beharrezko baliabideak emateko konpromisoari eutsi behar dio. Ekimen hori abian jartzeko, ikastetxeen eta Hezkuntza Administrazioaren arteko negoziazioa bultzatzea (6. proposamena) eta lankide berriak izatea (7. proposamena) urrats interesgarriak dira.

Taldeetan banatzeak, taldekatze malguak eta ordenagailuak, motibaziorik gabeko ikasleak berreskuratzeko (6)

Irakaslerik gehien aburuz, ikasleen motibazioa eta esfortzurik eza eskola porrotaren ziorik garrantzitsuenetakoa bat da, garrantzitsua dela ez esateagatik. Baina zelan lor litekeen ikasleek interes eta esfortzu handiagoa

ager dezaten? Hezkuntza Ministerioaren eta LOCEren konponbidea agindua emanez: ikasleek ahalegina egin behar dute. Ondo dago hori esatea. Baina ez da nahikoa. Helburu hori zelan lor daitekeen aztertu behar da.

Garatzen ari diren ekimenik gehienek helburua ikasleak ikaste prozesutik kanpo ez geratzea eta ondorioz, ikasleak atzean geratzea saihestea, etxeko lanak egiteko laguntza ematea, familiaren laguntza izatea, eta abar. Orain taldeen banaketak orokortzea eta informatika erabiltzea proposatu da motibaziorik gabeko eta atzeratuta dauden ikasleei laguntzeko.

Bigarren Hezkuntzako ikasle kopuru handiari irakastea oso zaila da, irakaskuntza euren trebeziei egokitu nahi bazaie. Horrez aparte, ikasle batzuek ez badute inolako interesik erakusten ikasteko, helburua lortzea ia ezinezkoa da.

Irakaskuntza estiloa aldatzea eta orriotan agertutako neurri batzuk baliagarriak izan daitezke. Baina askotan, beharrezkoak izan arren, ez dira aski.

Horregatik funtsezkoa da antolakuntza neurriak sustatzea irakaskuntza ikasle talde txiki eta homogeneoenei egokitzeko. Zenbait arlotan talde-banaketak orokortzea eta taldekatze malguak bide onak izan daitezke helburu hori lortzeko, LOCEn ezarritako ibilbideen ondoriozko arazoak —alor guztietan, itxrope desberdinak dituzten talde homogeneoak— saihestuko liratekeelako.

Baina antolakuntzaren gaineko ekimenak ez dira nahikoak. Aldi berean, beharrezkoa da ikasleentzat, batik bat motibaziorik gabekoentzat protagonismo handiagoa eskaintzen dien irakaskuntza aktiboagoa, malgua eta zabala garatzea. Irakasteko modu hori irakaskuntzako ohiko eskemetan gauza daitekeen arren, informatika eta Internet erabiltzea komenigarria omen da, arrakasta lortzeko.

Aurreko proposamenetan (2. proposamena) azaldu bezala, ordenagailuak eta Internet oso garrantzitsuak dira ikasleen bizimoduan, informazio gehiago eskuratzeko eta ikasteko modu berriak asmatzeko. Proposamen horretan adierazi legez, ordenagailuen eta Interneten erabilera baliagarria izango litzateke irakaskuntza oraingo garaietara egokitzeko eta ikastetxe publikoak erakargarriago bihurtzeko. Baina informatikaren erabilera ez da ikastetxeen balorazioa hobetzeko tresna bakarrik, baldin eta hezkuntza helburuetarako erabiltzen bada, baizik eta ikasteko interesa galdu duten ikasleentzako lagungarria izan daiteke.

Dena den, aitortu behar da ez dela behar beste aztertu irakaskuntzan informatika erabiltzearen, ikasleen motibazioaren eta ikaste prozesuaren arteko lotura. Hala eta guztiz ere, ikerlan batzuen arabera, lotura hori agerikoa da, beraz, estrategia hori osagarria izan daiteke motibaziorik gabeko ikasleen ikasteko grina handitzeko.

Motibaziorik gabeko ikasleekin informatika erabiltzeko estrategietako bat ikasgai zehatz batzuk informatika gelan ematea da, baldin eta hedapean edo taldekatze malguak gauza badaitezke.

Estrategia hori gauzatu ahal izateko, beharrezkoa izango da behar beste prestatuta dagoen irakaslea prest egotea eta irakatsiko den unitate didaktikorako programa informatikoak izatea. Bigarren estrategia bat da informatika gela arratsalde ordu batzuetan erabiltzea ikasleekin. Kasu honetan irakasle bat prest egotea ez da nahikoa, irakasle horrek astirik izan behar baitu. Proposatutako ekimenak garatu ahal izateko, ondokoak ere beharrezkoak dira: baliabideak ematea, irakasleak kontratatzeko modu berriak asmatzea edo irakasleen denbora beste modu batera antolatzea.

Ikastetxeen autonomia eta konponbideen negoziazioa (7)

Konponbideak ezin dira berdinak izan ikastetxe guztientzat. Batez ere konponbideak baloratu edo eskatu gabe inposatzen badira. Halaber, ez da aukera ona ikastetxeek bakarrik konponbideak bilatzea edo arazoak ahal duten moduan konpontzea. Estrategia egokiena ikastetxeen autonomiarena eta Hezkuntza Administrazioarekiko negoziatioarena da. Azaltzen ari garen proposamenik gehienek ondorio zehatz bat dute, alegia: administrazioarekin negoziatzea, adostea, baliabideak jartzea, jarraipena egitea eta ebaluatzea. Ondorengoak hasi eta garatzeko edo sor litezkeen arazoak konpontzeko, ezinbestekoa da ikastetxearen eta Administrazioaren arteko negoziatioa: ikastetxe elebidunen proiektuak, informatikaren erabilera zabala, ikasteko arazoak dituzten ikasleentzako laguntza, gizarte erakundeen eta pertsona lankideen partaidetza zabalagoa, ikastetxe sareak sortzeko laguntza, eta abar. Harreman oparoa lortze aldera, ikastetxeen funtzionamendua eta erabakimena aldatu behar dira, baita Hezkuntza Administrazioarekin lan egiteko era ere.

Ikastetxeen funtzionamendua aldatzeko, autonomia handitu behar da³. Ikastetxeak dira kalitate handiagoko irakaskuntza lortzeko eta ikasle jakin batzuen errendimendu txikia handitzeko alternatibak baloratu behar dituztenak.

Eta helburuok erdiesteko baldintzak eta epeak zehaztu beharko dituzte: irakasleen egonkortasuna, baliabideak, azpiegitura, antolakuntza erak, eta abar. Era berean, Hezkuntza Administrazioak solaskidea izendatu behar du, ikastetxe bakoitzarekin negoziatzeko eta hitzarmen egonkorak adosteko ahalmenarekin. Solaskide hori ikuskatzailea baino ezin da izan. Ikuskatzaileek, beraz, ikastetxe bakoitzeko egoera aztertu beharko lukete, baita proiektu bereziak eta beroriek abian jartzeko baldintzak negoziatu eta adostu ere.

Autonomia handiagoa lortzeko, ikastetxeak antolatzeko, hezkuntza komunitateak eta bestelako eragileek parte hartzeko eta hezkuntza deszentralizatzen modu berriak ere erdietsi behar dira. Ondorengo proposamenak horren haritik doaz.

³ Ikastetxe guztietan, autonomiak hiru arau bete behar ditu: ikasleak onartzeko irizpideak —ezin dira kontuan hartu ikasleen ezaugarri pertsonal edo akademikoak—; irakaskuntzaren oinarritzko edukiak; eta kalitateko irakaskuntza emateko behar adinako baliabideak.

4.3. Kolaborazio forma berriak

Kolaboratzaile berriak hezkuntza lanean (8)

Irakaskuntzaren kalitatea hobetzeko eta eskola porrota murrizteko hezkuntza lana gauzatu ahal izateko, bultzada handia eta gizarte sektore askoren partaidetza dira beharrezkoak. Baliabide batzuk hezkuntzarako gastua handitzearen ondorio izan behar dira. Beste batzuk, berriz, beste erakunde batzuekiko negoziazioen ondorio. Ikastetxeetako arduradunek ezin dute uste eurek bakarrik konponduko dituztenik arazo guztiak edo ikasleen ikaste maila zabalduko dutenik. Errealitatearekin lotutako irakaskuntza erakargarriagoa eta aberasgarriagoa lortzeko, harremanak sendotu behar dira tokiko komunitatearekin, profesional eta teknikariekin, enpresaburu eta artisauekin, gobernuz kanpoko erakundeekin, irakaskuntzarekin lotutako fundazioekin, antzinako ikasleekin, eta abarrekin.

Ikastetxeak tokiko erkidegoan murgiltzeko, beharrezkoa da udalek ikastetxeon kudeaketan parte hartzea. Horrez gain, ikastetxeek arduradunen zaintza, laguntza, ikuskapena, estimulua eta hurbiltasuna behar dituzte, funtzionamendua hobetzeko eta sor litezkeen arazoak azkar konpontzeko. Udalek hezkuntza protagonismoa izatea estrategia ona da, lehen azalduetako aldaketa lortzeko.

Lankide berriak bilatzeak eta udalekiko lotura lortzeak berebiziko eragina dute ikasteko motibaziorik txikiena duten ikasleengan. Bestelako profesionalak egoteak eta prestakuntza jarduera berriek motibazioa pizten duten irakaskuntza forma berriak aurkitzeko balio dezakete, hau da, erabilgarria izan daiteke ikasle eta irakasleentzat. Baina xede hori lortzeko beharrezkoa da ikasle zehatz batzuentzako curriculumen malgutasuna gehitzea, ikastetxeentzako antolakuntza eta harreman forma berriak ezartzea eta lankide berriak topatzeko prest dagoen zuzendaritza talde indartsu eta ausarta antolatzea.

Gurasoen prestakuntza eta partaidetza (9)

Ikerlaririk gehienek ustetan, gurasoek seme-alaben hezkuntzan parte hartzea eta eskola helburuekin bat etortzea aldagai nagusietako bi dira, ikasleen aurrerabidea bermatzeko edo eskola porrota saihesteko behintzat. Eskola porrotaren zifrak interpretatzean azaldu bezala, gurasoek seme-alabekin ezartzen dituzten harremanak, komunikazio eta hizkuntza kodeak, itxaropenak, eskola lanetarako ematen dieten laguntza eta ikastetxean duten partaidetza baliagarriak dira oso, seme-alabek duten interesari eta gogoari eusteko eta esfortzua indartzeko. Aurreko orrialdeetan azaldu bezala, gurasoen hezkuntza eta kultur mailak eragin handia du seme-alabak behar duen hezkuntza zaintza eta jarraipenean, baina berriro gogoratu behar da ez dagoela zuzeneko lotura familiararen kultur kapitalaren eta seme-alabek eskuratutakoaren artean.

Ikastetxeek gutxi egin dezakete familien gizarte egoera aldatzeko. Familiaren hezkuntza ingurunea indartzeko, aldiz, gauza asko egin daitezke: gurasoen prestakuntza seme-alaben hezkuntza jarraipena egiteko eta eskolan parte hartzea.

Familiei dagokienez, ikastetxe baten ekintzaren lehenengo helburua gurasoen prestakuntza hobetzea da, seme-alaben hezkuntzaren aukeretz hobeto jabe daitezen eta estrategia hobeak izan ditzaten. Baldin eta seme-alabekiko harremanak, euren denboraren antolaketa, komunikazioa, jarraipena eta abar garrantzitsuak badira ikaste prozesurako, horiek bermatzea oso ona da. Horretarako, ikastetxeek gurasoei hezkuntza lanean informatu, konpartitu eta laguntzeko plangintza egin beharko lukete. Ekimen horren xedea ez da gurasoei seme-alabak eskolan zelan dabilzan edo bertan izan ditzaketen arazoez jakinaraztea, baizik eta gurasoak prestatzea rol aktiboagoa izan dezaten eta zailtasun eta zalantzak errazago argi ditzaten. Lehen azaldutako helburua, irakurle-komunitatea sortzea, non gurasoak seme-alaben eredu eta estimulua izango ziren, proposamen honetara biltzen da.

Bigarren helburua gurasoei laguntza ematea da ikastetxeko jardueretan parte har dezaten.

Parte hartzea Eskola Kontseiluan ordezkariak aukeratzea baino gehiago da, nahiz eta partaidetza adibide garrantzitsua izan. Gurasoen lankidetzak eskolaz kanpoko jardueretan, mintegien antolakuntzan, ikasleen orientazio profesionalan edo gizarte, kultur edo kirol ekimen batzuen laguntzan islatu behar da.

Gurasoek gero eta maizago parte hartzen dute ikastetxeko jardueretan, eta hori bat dator aurreko proposamenarekin, hau da, eskolaz kanpoko lankideak bilatu behar diren proposamenarekin.

Helburu biak garrantzitsuak badira ikastetxe eta gurasoentzat, are garrantzitsuagoak dira kultur maila txikiko ikasleak bereziki eskolatzen dituzten ikastetxeentzat. Gurasoen hezkuntza eta kultur maila txikiagoak etxeko ekintza estrategiak ahultzen ditu eta ikastetxetik aldentzera behartzen ditu gurasoak, beraz, familiaren hezkuntza eraginak garrantzia galtzen du. Ikastetxeotan, hezkuntza ekintzaren lehentasunezko helburuak dira gurasoen prestakuntza hobetzea, gurasoekiko harremanak indartzea eta gurasoen trebakuntzaren araberako partaidetza bideak zabaltzea. Irakasleren batek hartu beharko luke bere gain gurasoekiko ekintza programen ardura eta tutore guztiek ordu batzuk eman beharko lituzkete astean eginkizun horretan, eta horren ondorioz, kasu biotan ikastorduak gutxituko lirateke.

Eskola porrotari aurre egiteko familiaren laguntza garrantzitsua dela, familia jakin batzuek ekintzok gauzatzeko berebiziko arazoak dituztela eta ikastetxeak famili eremuan esku har dezakeela sinestearen ondorioz, familiei laguntzea hezkuntza lehentasuna izan behar da eta irakasleek ikastordu batzuk eman behar dituzte lan horretarako. Familien inguruko gogoetak irakasleen denborari eta lan baldintzei —porrot arriskurik handiena jasaten du-

ten ikasleak eskolatzeko ikastetxeetan— buruzko eztabaida ekarri du. 13 eta 16. proposamenetan aztertzen dira ekimen berri horiek.

Esperientziak eta laguntza trukatzeko ikastetxe sareak (10)

Lankide berriak aurkitzeko, lehenengo eta behin, hurbil dauden, antzekotasun pedagogikoa duten edo interes berberak konpartitzen dituzten ikastetxeekiko harremanak sendotu behar dira. Helburu komun baten inguruan bildutako eskola eta irakasle sareak egituratzea arazoei aurre egiteko lagungarri izan daiteke. Xede hori prestakuntza, ebaluazio edo kudeaketarekin egon daiteke lotuta, baita kirol, musika, informatika edo hizkuntz proiektu batzuekin ere. Eskola porrotaren kontrako borrokan, oso onuragarria izan daiteke sarea antolatzea, lehen garatutako ekimenei buruzko informazioa eta esperientziak trukatzeko, denon proiektuak garatzeko edo erakundeekiko harremanak ezartzeko.

Kontuan hartu behar da eskola sareak ez direla aginduz sortzen eta zaintzarik gabe ez direla mantentzen. Beharrezkoa da sareak garatu eta indartzen laguntzea, horretarako baldintza egokiak sortuz. Horretarako, irakasleren bat sarearen arduraduna izan behar da eta ordu batzuk eman beharko ditu eginkizun berri eta onuragarri hori bete ahal izateko.

4.4. Irakasleentzako laguntza

Bigarren Hezkuntzako irakasleen hasierako prestakuntza aldatzea (11)

Gaur egun irakastea lehen baino zailagoa da.

Informazio eta ezagutzaren gizartera sartze aldera eta bide batez, porrot egiteko arriskurik handiena duten ikasleei irakaste aldera, erraz eskuratzen ez diren ezagutzak, jarrera pertsonala eta estrategia didaktikoak garatu behar dira. Erronka horiei aurre egiteko, ezinbestekoa da irakasleen hasierako eta etengabeko prestakuntza hobetzea, baina ez da aurrera egin alor horretan. Bigarren Hezkuntzako irakasleen hasierako prestakuntzaren inguruan LOGSEk egindako proposamenak ez dira gauzatu lege hori onetsi denetik hamabi urte igaro badira ere. LOCEren ekimenak ez dira batere zehatzak, beraz, antza, ez da aldaketarik gertatuko.

Aldaketak bi motakoak izan beharko lirateke: denbora gehiago eta prestakuntza hobea ematea eta porrot egiteko arriskurik handiena jasaten duten ikasleei arreta handiagoa eskaintzea. Lehendabizi, prestakuntzarako denbora gehiago eman beharko litzateke, non teoria eta praktika estu-estu egon beharko liratekeen lotuta. Esperientziaren arabera, irakasle izan nahi duten lizentziatu guztien kalitateko hasierako prestakuntza lortzea nahiko utopikoa da. Baliabide larregi behar dira, nahiz eta errentagarritasuna zailantzekoa izan, ikasle gutxi batzuk baino ez direlako irakasle izango. For-

mula mistoa bilatzea errealistagoa da, hots, ondoko biak konbinatzea: irakaskuntzako lanpostua eskuratzeko prestakuntza orokorra eta irakaskuntzako funtzio publikorako oposizioa gainditu duten edo ikastetxe hitzartu eta pribatuetan kontratatu dituztenentzako prestakuntza berezia. Irakasleok bi zatitan bereizi beharko lukete lan saioa: bata, ikastetxean; bestea, berriz, Hezkuntza Administrazioak antolatutako prestakuntza jardueretan. Prestakuntza hori urtebetekoa izango litzateke eta emaitza ona bada, lortutako plazari eutsiko zaio.

Bigarrenez, hasierako prestakuntzak garrantzi berezia eman beharko lieke ikasteko arazoak dituzten ikasleen irakaskuntzari, ikasgelaren kudeaketari, ikasleen aniztasunaren arretari, gurasoekiko lankidetzari, irakasleen arteko koordinazioari eta hezkuntza proiektuak lantzeari. Hartara, irakasle berriek oinarrizko tresnak izango litzukete hezkuntza arazoei aurre egiteko eta arrakasta lortzea errazagoa izango litzateke, lanbide gogobetetasuna eta motibazioa indartzeko. Ikastorduak egokituz, irakasle onek irakasle berriei aholkuak emateko aukera badute, irakasleen kidegoa modu naturalean eta etengabe eguneratzeko aukerak gehitzen dira.

Irakaskuntza estilo berria (12)

Mende hasieran egituratzen ari den ezagutzaren gizartean, jakinduria modu autonomoan gehitzeko gaitasunak bultzatzeari berebiziko garrantzia ematen zaio. Baina «ikasten ikasten» irakastea ikasleen trebezia metakognitiboak garatzea da, hots, batetik, ikasten ari direnaz eta zelan ari diren ikasten jabetzen irakastea eta bestetik, ikastea ahalbidetzen duten prozesuak arautzea. Ondokoak dira ikasteko forma baten —ikasleak era autonomoan ezagutzak sortzen jarrai dezan— oinarrizko alderdiak: ikasleak ikaste prozesuan partaidetza handiagoa izatea, ikasgelako jardueren esangura ulertzea, plan autonomo eta malguen bidezko lana garatzea, atzak hausnartzea eta ebaluazio modu berriak asmatzea.

Helburu horiek guztiak lortze aldera, beharrezkoa da irakasleak irakasteko modua aldatzea eta ikasleak bere bizimoduarekiko lotura izan dezakeen hainbat jardueratan inplikatzeko lortzea. Horretarako, metodologia, ikasleentzako jarduerak eta ebaluazio era egokitu behar ditu.

Irakasteko metodoak eguneratzeko beharra orokorra da: aldaketak eragina izan behar du hezkuntza maila guztietako irakasle guztiengan, beraz, onuragarria izan behar da ikasle guztientzat. Baina irakasteko modu berriaren beharra guztiz garrantzitsua da eskola errendimendu txikiko, motibazio handirik gabeko eta eskola porrotaren arriskuko ikasleekin lan egiten duten irakasleentzat. Ona dena ikaslerik gehienentzat, ezinbestekoa da egoera horretan daudenentzat. Nolanahi ere, ikasle talde horrekin, irakaste forma berriari ekiteko zailtasunak askoz handiagoak dira eta irakaslea berrikuntzen beldur izan daiteke porrot egiteko arriskua dela eta. Irakasle horientzat, beharrezkoa da aparteko prestakuntza planak asmatzea, irakaskuntza estrate-

giak egokiagoak izan daitezzen. Ikastetxeetako irakasleen arteko koordinazioa, eskola sarea eta ikastetxeetan ordenagailu asko baliatzea bestelako laguntza tresnak dira gutxi dakiten eta ikasteko motibaziorik ez duten ikasleei irakatsi eta eurak motibatzen ataza gaitzari aurre egiteko.

Irakasleen denbora berrantolatzea (13)

Orain arte azaldutako gogoeta askoren arabera, ikastetxeek jarduera gehiago eskaini behar dute eta ordutegia zabaldu, eta irakasleek funtzio berriak euren ganatu behar dituzte: ikasleen jarraipen eta zaintza egitea, gurasoekiko orientazio eta komunikazioa lantzea, talde proiektuetan eta ikastetxe sareetan parte hartzea, gizarte erakundeekiko harremanak eratzea, eta abar. Dena den, ikastetxeen antolakuntza, irakasleen lana eta euren lanbide itxaropenak ez dira aldatu ere egin, hezkuntza bera aldatu arren.

Beharrezkoa izango litzateke aldaketa sakon eta orekatua gauzatzea, irakasleek funtzio berriak eskura ditzaten, ikastorduek modu desberdinean banatzeko, arreta eta laguntza handiena behar duten ikasleen beharrezko hobeto erantzuteko eta irakasleei lanbide itxaropen berriak eskaintzeko. Adibidez: goragoko orriotan agertu bezala, irakasle batzuek ikastordu batzuk eman beharko lituzkete ikastetxe sareak indartzen edo irakasle berriei tutoretza ematen. Egon badago bestelako aukerarik: arribidean dauden irakasleen aholkularia, informatika edo irakurmen programen koordinatzailea, hezkuntza administrazioaren aholkularia, eta abar. Lehen ezarritako irizpide eta denboren arabera, balorazio ona lortu duten irakasleek lehen ezarritako alokairu osagarria jasoko lukete eta lanbide ardurak horiek eskuratu ahal izango lituzkete.

Xede horiek berebiziko garrantzia dute ikasteko arazoak dituzten ikasleak hartzen dituzten behe mailako testuinguru soziokulturaleko ikastetxeetan.

Hori dela eta, funtzio berrien arauak eta lan eta ikaste denboren berrantolaketa ikastetxeetan has daitezke lehenbizi, halako moldez non erabiltzeko prest dauden lehenengo baliabideek ikastetxe horien kalitatea hobetzeko balioko luketen.

4.5. Aparteko esku-hartzea

Aparteko esku-hartzeen programen garapena (14)

Ikastetxe batzuen funtzionamendu ona ez da batere erraza, euren egitura baldintzak direla eta. Nahiz eta irakasle taldea ona izan, arazoek ekintzen aukera gainditzen dituzte. Esperientziaren arabera, ikastetxearen arazoak maila jakin bat gainditzen dutenean, ikastetxearen porrot arriskua eta ondorioz, ikasleen porrot arriskua handitzen da. Arazo nagusien artean ondorengoak aipa daitezke: ikaslerik gehienak behe edo behe-behe mailako

testuinguru soziokulturalekoak dira, ikastetxea baztertutako auzo batean dago, aldean langabezia handia da, familiek kultur eta hezkuntza maila eskasa dute, etxebizitza eskuratzea zaila da, ikastetxea handiegia da, maila akademiko txikia duten edo inguruneko hizkuntza ez dakiten ikasle etorkin asko daude. Zer egin kasu horietan? Zein motatako ekimen bultza daitezke? Bi norabidean lan egin behar da, alegia: lehenengo eta behin, egitura baldintzak ahalik eta gehien aldatzeko. Bigarrenik, arazoei berme gutzietan aurre egiteko irakasle taldea indartzeko.

Zelan aldatzen dira egitura baldintzak? Dirudienez, hiru dira ildo premiazkoenak:

1. Politika globalak bultzatzea, bertan bizi diren pertsonen bizi maila, lan aukerak, prestakuntza eta kultur aukerak hobetzeko.
2. Ikastetxera sartzen diren ikasleen kopurua gutxitzea, hezkuntza egoera hobeto kontrolatzeko eta ikasleen jarraipena bermatzeko. Kopuru gomendagarriena ondokoa da: bi talde ikasturteko eta 20-22 ikasle gehienez bakoitzean.
3. Irakasleak onartzeko prozesua kontrolatzea, aldeko gainerako ikastetxeekiko orekari eusteko, 1. proposamenean jaso bezala.

Aldaketa horiekin batera, beharrezkoa da irakasleen lana eta hezkuntza ekingintza indartzea. Horretarako, ondoko proposamenak egin dira:

1. Irakasleen ikastorduak gutxitzea, bestelako funtzioak har ditzaten.
2. Familien orientazio eta prestakuntzari arreta berezia eskaintzea.
3. Tutoreei denbora gehiago ematea, ikasleei aholkuak eman diezazkieten.
4. Irakasleei prestakuntza emateko programak antolatzea.
5. Mota horretako ikastetxeetan sei urte eman ostean, bertako irakasleek lehentasuna edukitzea, ikasketetarako baimena lortzeko.
6. Aparteko ordenagailu kopurua ematea.
7. Ikastetxea arratsalde zabaltzea, ikasleek bertan ikas dezaten, eta irakasleak bertan egotea, aholkuak eman diezazkieten.
8. Gizarte langile bat gehitzea, udalaren eta eskualdearen erkidego programekiko lotura indartzeko.
9. Irakasleak izaera berezia duten ikastetxeotara sartzeta eta irakasleoi lau urteko egonkortasuna gutxienez bermatzea.
10. Mota horretako ikastetxeetan lan egiten duten irakasleei merezimendu berezia ematea, euren lanbide garapenean erabil dezaten.
11. Zuzendaritza taldearen lanari laguntza berezia ematea.
12. Ikastetxearen funtzionamendua ebaluatzea eta ekimenak emaitzen arabera egokitzea.

Ikus daitekeenez, helburua da ikastetxe guztiok beharrezko baliabide eta laguntzak izatea, agiri honetan azaldu diren proposamenak garatu ahal izateko.

Berrikuntza nagusia ez da bakarrik ikastetxe zehatz batzuetan berebiziko ahalegina gauzatzeko beharra, baizik eta ikastetxeotako gizarte eta egitura baldintzak aldatzeko lan egiteko beharra azaltzea.

Herrialde batzuetan eta bertan aldeztu den filosofiari jarraikiz, Lehen-tasuneko Hezkuntza Arreta Guneak zehaztu dira. Gune horietan dauden ikastetxeek laguntza bereziak jasotzen dituzte. Batzuetan, oster, lehen-tasuneko guneetan izaera desberdinak dituzten ikastetxeak daude, beraz, komenigarriagoa da ahalegin bereziak ikastetxe zehatzetan egitea. Ikastetxeok gurasoak eta ikasleak uxatzen duen irudi txarra izan ez dezaten, komenigarria izango litzateke ekintzarako programaren izenean mezu baikorra agertzea. «Hezkuntza berrikuntzarako programa» izan liteke izendapen egokia.

4.6. **Gizartearen konpromisoa**

Porrot egiten duten ikasleak: gizartearen erantzukizuna (15)

Derrigorrezko hezkuntzan ikaragarritzko ahalegina egin arren, ezagutza maila eskasa duen ikasle kopuru dezente egongo da eta askotan, ez dute oinarrizko titulua eskuratuko.

Testu honetan jasotako neurri guztiak martxan jartzen badira, titulua eskuratzen ez duten ikasleen portzentaia sei edo zortzi urte barru %15 iza-tea lor daiteke⁴. Ezin da ahaztu ikasleak Lehen Hezkuntzan ez atzeratzeko ekimenen onurak —titulazioaren ingurukoak— ikusteko, urte batzuk iragan behar direla. Zalantzarik gabe, aurrera egin den arren, urte batzuk barru %15 eta orain, berriz, %20 asko da. Talde horrek lanik ez topatzeko eta gizartetik bazterturik geratzeko duen arriskua oso handia da. Zer edo zer egin daiteke ikasle horiek lan-munduan txertatzeko, eta ikasten jarraitzeko interesa izan dezaten?

Oraingo hezkuntza programei Gizarte Bermeko programa esaten zaie. Programon funtzionamenduari eta ikasle parte-hartzaileek horien inguruan duten iritzia buruzko azterlanen arabera, programen balorazioa oso ona da.

Lanbide izaera zehatza duten programak dira eta hiru eremu nagusiren inguruan antolatzen dira: oinarrizko prestakuntza, lanbide heziketa espezi-fikoa eta orientazioa.

Geroan, bigarren hezkuntzako titulua lortzeko aukera ikasleek eskatutako aukera ona da. LOCEk dakartzan proposamenak —Gizarte Bermeko programen bidez, hezkuntza sistemaren egiturari estuago atxikitzeko asmoz— ez dira aldaketa handiak, ikasleen sarrera urtebete aurreratzearena izan ezik.

⁴ MECek emandako datuen arabera eta lehengo orrialdeetan jaso bezala, 1999an derri-gorrezko hezkuntzaren helburuak lortzen ez dituen ikasle ehunekoa %23,6 da.

Egon badaude bestelako aukerak, esaterako, prestakuntzarako kontratuak, zeintzuek garrantzi handia ematen dioten titulaziorik gabeko gazteen lan-munduratzeari; izan ere, kontratuotan azaldutakoaren arabera, gazteek lan orduen %15 eman behar dute oinarriko eta lanbide prestakuntzarako. Kontratu mota hori ondo erabiltzea —prestakuntza bermatuz, gazteak titulua lortu eta ikasten jarraitzera bultzatuz eta, are gehiago, titulua lortzen dutenei lanpostuan jarraitzeko aukera eskainiz — aukera ona da. Egia esan, ikasketetan porrot egiten duten ikasle batzuek aukera dute lan-munduan txertatzeko eta gizarteratzeko, baina zailtasunak askoz handiagoak dira lanbidean aurrera egiteko eta lan eta gizarte aldaketei aurre egiteko. Kualifikazio txikia duten langileen lan egonkortasuna txikia da eta lana galtzen dutenean, beste bat aurkitzeko aukera murrizta da. Lan merkatuaren eskaera berriei egokitzeko beharra dela-eta, prestakuntza txikia duten langileak biziki ahulak dira lan merkatuan. Horregatik, prestakuntza kontratuen helburuetako bat lan eskarmentuaren bidez, ikasleak ikaste prozesuetara hurbiltzea izan beharko litzateke⁵.

Gizarte Bermeko programak eta ikaste kontratuak zabaltzeko eta behar den moduan garatzeko, beharrezkoa da enpresaburuen eta sindikatuen laguntza; hau da, ikasleek praktiken aldia edo lana ondo gara dezaten, aholkuak eta behar bezalako prestakuntza jasotzen dituzte, komunikazio eta gizarte trebeziak hobetzen dituzte eta estimulaturik sentitzen dira lan egiteko eta ikasten jarraitzeko.

Halaber, tokiko administrazioen, gazte horien arazoez sentsibilizatu-ta dauden erakundeen eta prestakuntza txikiagoa duten pertsonen esperientzia eskualdatzeko prest dauden profesionalen lankidetzaren beharrezkoa da. Horien guztien ahalegin koordinatua proiektuen arrakastaren bermea da.

GIZARTEARI ZUZENDUTAKO MEZUA: DENEK IKAS DEZAKETE (16)

Gizarteak hezkuntzari buruz dituen itxaropenak negatiboak-edo dira, baldin eta kontuan hartzen badugu intelektual eta ordezkari politiko askoren iritzia. Komunikabideetan behin eta berriro azaltzen da hezkuntza maila gero eta txikiagoa dela, gazteen baloreek behera egin dutela eta eskakizun edo estimulu maila ez dela nahikoa. Zaila da hezkuntza sisteman eginkizun berriei aurre egiteko gauzatzen ari den esfortzuaren aldeko iritzirik aurkitzea. Nolanahi ere, aurreikuspenak onak direnez, errazagoa da helburuak betetzea. Hori dela eta, sinetsi behar dugu eskola porrota murriz daitekeela eta ikasle guztiek ikas dezaketela eta ikasi ere, behar beste ikas dezaketela.

⁵ Madrilgo Iparraldeko Enpresaburuen Elkarteak (FEMAN) bultzatu du Madrilgo Erki-degoan garatzen hasiko den eta orientazio hori daukan proiektu bat.

Eskola porrota ez da gizarteari eta hezkuntzari datzekion zerbait, neurri handi batean, horien funtzionamendu txarraren ondorioa baizik. Guztion ahalegina batzeko asmoz, mezu hauxe hedatzea oso lagungarria izan daiteke: egon badago eskola porrota neurri handi batean murrizteko eta ikasle guztientzako eta, bereziki, zailtasun handienak dituzten ikasleentzako hezkuntza hobea lortzeko gai den proiektu zabal eta orekatua.

Jasotze-data: 2003-12-4

Onartze-data: 2004-04-4

Abstract

The two main objectives of this article are the following: firstly, the analysis of school failure from different points of view and the presentation of the facts which prompt this orientation. Secondly, to present proposals according to this point of view faced with the successful decrease in school failure in Spain. The analysis and interpretation of school failure is conducted using a model based on the following six levels: society, family, educational system, school, classroom teaching and pupil attitude. Throughout the text, the influence of the level will be analysed and some figures will be presented with a view to allowing some reflection. In view of these analyses sixteen proposals are presented which are summarised in six areas: attractive state schools, prevention of school failure, new ways of collaborating, help for the teachers, occasional intervention and social commitment.

Keywords: School failure. Primary education. Secondary education. Education context. Family environment.

Los dos objetivos principales de este artículo son los siguientes: en primer lugar el análisis del fracaso escolar desde puntos de vista múltiples y ofrecer los datos que impulsan esa orientación. En segundo lugar presentar propuestas acordes con ese punto de vista de cara al descenso exitoso del fracaso escolar en España. El análisis y la interpretación del fracaso escolar se hace con un modelo basado en los siguientes seis niveles: sociedad, familia, sistema educativo, centro escolar, enseñanza del aula y actitud del alumnado. A lo largo del texto, se analizará la influencia del nivel y de cara a posibilitar la reflexión se ofrecerán algunos datos. A la vista de esos análisis se presentan dieciséis propuestas que se resumen en seis campos: centros públicos atractivos, prevención del fracaso escolar, nuevas formas de colaboración, ayuda para el profesorado, intervención excepcional y compromiso social.

Palabras clave: Fracaso escolar. Educación primaria. Educación secundaria. Contexto educativo. Contexto familiar.

Les deux objectifs principaux de cet article sont les suivants: Premièrement analyser l'échec scolaire depuis plusieurs points de vue et fournir les données qui encouragent cette orientation. Deuxièmement présenter des propositions en accord avec ce point de vue face à la baisse réussie de l'échec scolaire en Espagne. L'analyse et l'interprétation de l'échec scolaire se fait avec un modèle basé sur les six niveaux suivants: société, famille, système éducatif, établissement scolaire, enseignement en classe et comportement des élèves. Tout au long du texte l'influence du niveau sera analysée et quelques données seront fournies en vue de rendre possible la réflexion. Compte tenu de ces analyses, seize propositions résumées en six domaines seront présentées: établissements publics attrayants, prévention de l'échec scolaire, nouvelles formes de collaboration, assistance au corps enseignant, intervention exceptionnelle et engagement social.

Mots clé: Échec scolaire. Enseignement primaire. Enseignement secondaire. Contexte de éducation. Milieu familial.

BIBLIOGRAFIA

- COLEMAN, J. eta HUSÉN, T. (1985): *Becoming adult in a changing society*. Paris: OECD.
- COLEMAN, J.S. *et al.* (1966): *Equality of educational opportunity*. Washington D.C., US: Government Printing Office.
- JENCKS, C. *et al.* (1972): *Inequality*. N. York: Basic Books.
- KENNEDY, K.J. (2001): «A new century and the challenges it brings for young people: how might schools support youth in the future?». In OECD: *Schooling for tomorrow. What schools for the future?* Paris: OECD.
- MACBEATH, J. (2000): «New coalitions for promoting school effectiveness». In Wolfendale, S. eta Bastiani, J.: *The contributions of parents to school effectiveness*. Londres: David Fulton.
- MARCHESI, A. y LUCENA, R. (2003): «La representación social del fracaso escolar». In MARCHESI, A. eta HERNÁNDEZ GIL, C.: *El fracaso escolar*. Madril: Alianza.
- MARCHESI, A. eta PÉREZ, E. (2003): «La comprensión del fracaso escolar en España». In MARCHESI, A. eta HERNÁNDEZ GIL, C.: *El fracaso escolar*. Madril: Alianza.
- MARCHESI, A., MARTÍNEZ ARIAS, R. eta MARTÍN, E. *Estudio longitudinal sobre la influencia del contexto sociocultural en el aprendizaje de los alumnos en la educación secundaria obligatoria*. Prentsan.
- MECD (2002): *Las cifras de la educación en España. Estadísticas e indicadores*. Madril:
- OECD (2000): *Education at a glance, OECD indicators*. Paris: OECD.
- OCDE (2001): *Indicators*: 45 or.
- TIANA, A. (2002): «El contexto sociocultural en la evaluación de los centros educativos». In MARCHESI, A. eta MARTÍN, E.: *Evaluación de la educación secundaria. Fotografía de una etapa polémica*. Madril: Editorial SM.